સમવસરણ-જિનવર તણો, દીધો દષ્ટ ચિતાર;
ઉરમાં અમૃત સીંચીને, કર્યો પરમ ઉપકાર.

કહાન સં. ૧૫ સં. ૨૦૫૧ (૬૨૨) * આત્મધર્મ * (અંક-૨ વર્ષ-૫૩) વીર સં. ૨૫૨૧ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૫

卐 ૮૨મી જન્મજયંતી-વિશેષાંક 卐

卐 આગમ-મહાસાગરનાં અણમૂલાં રત્નો 卐

* મુનિવરજનો નિરંતર સ્વરૂપસેવન કરે છે. માટે મારે પણ મારું ત્રૈલોકયપૂજ્ય સર્વોત્કૃષ્ટ પદ અવલોકી નિજકાર્ય કરવું છે. કર્મઘટામાં મારો સ્વરૂપસૂર્ય છુપાઈ રહ્યો છે. મારા સ્વરૂપસૂર્યનો પ્રકાશ કર્મઘટાથી જરાપણ હણાયો નથી, માત્ર આવરણ પામ્યો છે. ગમે તેટલું એ કર્મઘટાનું જોર વધી જાય તોપણ તે મારા સ્વરૂપને હણી શકે નહિ, ચેતનને અચેતન કરી શકે નહિ. મારી જ ભૂલ થઈ, સ્વપદ ભૂલ્યો, ભૂલ મટી જાય તો મારું સ્વપદ તો જેમનું તેમ જ બની રહે છે. ૪૨૫. (શ્રી દીપચંદજી, અનુભવપ્રકાશ, પાનું-૧૧)

* કોઈ પુરુષ નિર્વિકાર-શુદ્ધાત્મભાવના સ્વરૂપ પરમોપેક્ષા સંયમમાં સ્થિત રહેવા ઇચ્છે છે, પરંતુ તેમાં સ્થિત રહેવાને અશક્ત વર્તતો થકો કામક્રોધાદિ અશુભ પરિણામના વંચનાર્થે અથવા સંસારસ્થિતિના છેદનાર્થે જ્યારે પંચપરમેષ્ઠી પ્રત્યે ગુણસ્તવનાદિ ભક્તિ કરે છે, ત્યારે તે સૂક્ષ્મ પરસમયરૂપે પરિણત વર્તતો થકો સરાગ સમ્યગ્દષ્ટિ છે. અને જો તે પુરુષ શુદ્ધાત્મભાવનામાં સમર્થ હોવા છતાં પણ, તેને (શુદ્ધાત્મભાવનાને) છોડીને 'શુભોપયોગથી જ મોક્ષ થાય છે' એમ એકાંતે માને તો તે સ્થૂલ પરસમયરૂપ પરિણામ વડે અજ્ઞાની મિથ્યાદષ્ટિ થાય છે. ૪૨૬.

(શ્રી જયસેન આચાર્ય, પંચાસ્તિકાય-ટીકા, ગાથા-૧૬૫)

* ખરેખર આ, સર્વ પદાર્થોના દ્રવ્યગુણપર્યાય સ્વભાવની પ્રકાશક પારમેશ્વરી (-પરમેશ્વરે કહેલી) વ્યવસ્થા ભલી-ઉત્તમ-પૂર્ણ-યોગ્ય છે, બીજી કોઈ નહિ; કારણ કે ઘણાંય (જીવો) પર્યાયમાત્રને જ અવલંબીને તત્ત્વની અપ્રતિપત્તિ જેનું લક્ષણ છે એવા મોહને પામતા થકા પરસમય થાય છે. ૪૨૭. (શ્રી અમૃતચંદ્રાચાર્ય, પ્રવચનસાર-ટીકા, ગાથા-૯૩)

કહાન
સંવત-૧૫
વર્ષ-૫૩
અંક-૨
[૬૨૨]

આત્મધર્મ

શાશ્વત સુખનો માર્ગ દર્શાવતું માસિક પત્ર

વીર
સંવત
૨૫૨૧
સં. ૨૦૫૧
AUG.
A.D. 1995

''આત્માર્થીની આત્મ-પ્રાપ્તિની ઊંડી ખટક''

('બહેનશ્રીનાં વચનામૃત' ઉપર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન)

[પ્રવચન નં.-૪] [તા. ૧૧-૮-૮૦]

સમ્યગ્દૃષ્ટિને, આત્માને છોડીને બહાર ક્યાંય સારું લાગતું નથી. જગતની કોઈ ચીજ સુંદર લાગતી નથી. જેને ચૈતન્યનો મહિમા ને રસ લાગ્યો છે તેને બાહ્ય વિષયોનો રસ તૂટી ગયો છે, કોઈ પદાર્થ સુંદર કે સારા લાગતાં નથી. અનાદિના અભ્યાસને લઈને, અસ્થિરતાને લઈને સ્વરૂપમાં અંદર રહી શકાતું નથી એટલે ઉપયોગ બહાર આવે છે પણ રસ વિના—બધું નિઃસાર, ફોતરા સમાન, રસ-કસ વગરનું હોય એવા ભાવે—બહાર ઊભા છે. ૩૨.

જેને અતીન્દ્રિય આનંદ અને શાંતમય સ્વરૂપનો અનુભવ થયો છે તેને સમ્યગ્દૃષ્ટિ કહે છે. તેની દૃષ્ટિ રાગથી ભિન્ન ત્રિકાળી જ્ઞાયક ઉપર હોય છે તેથી જ્ઞાની-સમકિતીને આત્માનો અતીન્દ્રિય સ્વાદ અનુભવમાં આવે છે. તેથી સમ્યગ્દૃષ્ટિને આત્મા સિવાય બહાર ક્યાંય સારું લાગતું નથી.

સમયસારની ૩૧મી ગાથામાં કહ્યું છે કે દ્રવ્યઇન્દ્રિય, ભાવઇન્દ્રિય અને દ્રવ્યેન્દ્રિયના વિષયો એ બધાં ઇન્દ્રિય છે. તેમાં પોતાના સિવાય આખું જગત આવી ગયું. ભગવાન અને ભગવાનની વાણી પણ ઇન્દ્રિયના વિષયમાં આવી ગયાં. તે બધાં પરદ્રવ્ય છે. તેનું લક્ષ કરવાથી રાગ થાય છે. ધર્મીને પોતાના ચૈતન્ય તરફના ઝુકાવમાં જે આનંદની મીઠાશ આવે છે તેની પાસે બહારનું કાંઈ સારૂં લાગતું નથી. સમકિતીને ચક્રવર્તીનું રાજ

હોય કે દેવોનું ઇન્દ્રપદ હોય તે પણ અંતરથી સારું લાગતું નથી.

સ્વર્ગના શક્રેન્દ્ર એકાવતારી હોય છે—એક ભવ કરીને મોક્ષ જવાના હોય છે. તેને દેવલોકમાં કરોડો અપ્સરાઓ હોય છે અને વૈભવનો તો કોઈ પાર નથી પણ શક્રેન્દ્રને ક્યાંય રસ નથી. શુભરાગ પણ જ્ઞાનીને સારો લાગતો નથી કેમ કે તેમાં પણ આકુળતા છે. આત્માના આનંદની પાસે તીર્થંકરગોત્ર બંધાવાને યોગ્ય રાગ પણ સારો લાગતો નથી. આત્મા સિવાય બીજુ કાંઈ પણ સારું લાગતું નથી.

'રજકણ કે રિદ્ધિ વૈમાનિકદેવની, સર્વે માન્યા પુદ્‌ગલ એક સ્વભાવ જો...' ધર્મીને રજકણ કે સર્વાર્થસિદ્ધિનો અવતાર એ કાંઈ સારું લાગતું નથી. એ બધું પુદ્‌ગલ છે એમ જુએ છે.

જેને ચૈતન્યનો મહિમા અને રસ લાગ્યો છે તેને બાહ્ય વિષયોનો રસ તૂટી ગયો છે, તેને પુણ્ય અને પુણ્યના ફળાદિમાં પણ રસ લાગતો નથી, રુચિ થતી નથી. એકમાન્યમાં બે તલવાર ન સમાય, તેમ ચૈતન્યની અને પરની રુચિ સાથે રહી શકતી નથી. પરદ્રવ્ય અને રાગાદિનો રસ છે તેને આત્માનો રસ હોતો નથી અને જેને આત્માનો રસ હોય છે તેને રાગાદિનો રસ હોતો નથી.

એક તરફ આત્મા છે અને એક તરફ રાગથી માંડીને આખી દુનિયા છે, તેમાંથી આત્માના આનંદનો સ્વાદ જેણે ચાખ્યો તેને આત્મા સિવાય આખી દુનિયામાંથી કાંઈ સારું લાગતું નથી. ૩૧મી ગાથામાં તો ભગવાન અને ભગવાનની વાણીને પણ ઇન્દ્રિય કહી દીધી છે. ત્રણલોકના નાથ સમાન નિજાત્માની જેને અધિકતા ભાસી છે તેને તેનાથી અધિક કાંઈ લાગતું નથી.

'રુચિ અનુયાયી વીર્ય.' જે તરફ રુચિ હોય—જેની જરૂરિયાત લાગે તે તરફ જ પુરુષાર્થ વળે છે, તો જેને એક ભગવાન આત્માની રુચિ લાગી છે, જરૂરિયાત જણાય છે તેનું વીર્ય અંતરમાં વળ્યા વિના રહેતું નથી. તેને ચક્રવર્તીનું રાજ કે સર્વાર્થસિદ્ધિનું દેવલોક પણ સારું લાગતું નથી. અતીન્દ્રિય આનંદના વેદન પાસે બધું તુચ્છ લાગે છે.

કોઈને પ્રશ્ન થાય કે જ્ઞાનીને પણ રાગ તો હોય છે, આસક્તિ તો હોય છે, તો તેનો જવાબ એમ છે કે અનાદિના અભ્યાસને લઈને, અસ્થિરતાને લઈને, સ્વરૂપમાં અંદર રહી શકાતું નથી એટલે ઉપયોગ બહાર આવે છે પણ રસ વિના બધું નિઃસાર ફોતરાં સમાન રસ–કસ વગરનું હોય એવા ભાવે જ્ઞાની બહાર ઊભા હોય છે. અજ્ઞાની જીવ બહારથી—બાહ્યક્રિયાથી જ્ઞાનીનું માપ કાઢવા જાય તો નીકળતું નથી. બહારથી તો ભરત અને બાહુબલી સમકિતી હતા પણ લડતા હતા એમ દેખાશે પણ એ તેની અસ્થિરતા હતી. દૃષ્ટિમાં તો એ વખતે પણ તેને સ્વદ્રવ્યનો જ સ્વીકાર છે. અન્ય કોઈ

ભાવોનો સ્વીકાર જ્ઞાનીને હોતો નથી પણ ચારિત્રની કમજોરીને કારણે જ્યાં સુધી પૂરણ વીતરાગતા ન થાય ત્યાં સુધી આસક્તિ પણ આવે છે.

એક માણસને રોજ શિરો જ ખાવાની ટેવ હતી, રોટલા રોટલી ક્યારેય ન ખાય; તેનો એકનો એક દીકરો ગુજરી ગયો અને તેનો અગ્નિસંસ્કાર કરીને ઘરે આવ્યા ત્યારે ઘરના માણસો તેને શિરો ખવરાવે છે. ભાઈ! તમને રોટલી નહિ ફાવે; શિરો ખાવ કે રોટલી ખાવ તમારે માટે બંને એક જ છે. તો એ માણસ શિરો ખાય છે પણ આંખમાંથી આંસુની ધારા ચાલી જાય છે. તેમ સમકિતી બહારની બધી ક્રિયા કરે છે પણ તેને તેમાં જરાય રસ આવતો નથી. ઉપયોગ અંદરમાં ટકી શકતો નથી એટલે બહાર આવે છે પણ રસ વિના બધું નિઃસાર લાગે છે. આત્માના આનંદના ખોરાક સિવાય બીજું બધું ફીકું લાગે છે.

પ્રભુની પ્રભુતા પાસે ધર્મીને આખા જગતના બધાં રસ ફીકકાં લાગે છે. અરે! શુભભાવ આવે છે છતાં તેનો રસ આવતો નથી અને શુભથી ભિન્ન ભગવાન આત્માનો રસ છૂટતો નથી. બહારનું બધું નિઃસાર અને રસકસ વિનાનું લાગે છે. ઈન્દ્રના ઈન્દ્રાસન પણ ધર્મીને ફોતરાં સમાન જેવા તુચ્છ લાગે છે. રસ-કસ વિનાના ખાલી ખોખાં જેવા લાગે છે. હાથી આખા કોઠાં ખાય, અંદરમાંથી રસ બધો ચૂસી લે અને ખાલી ખોખું આખું બહાર નીકળી જાય એ અમે ઉમરાળામાં નજરે જોયેલું. એ કોઠું જેમ આખું દેખાય છે પણ અંદરથી રસ વગરનું થઈ ગયેલું છે, તેમ ધર્મી ઈન્દ્રના ઈંદ્રાસનમાં દેખાય, ચક્રવર્તી સમકિતી છ ખંડના રાજમાં દેખાય, ૯૬ હજાર રાણીના વૃંદમાં દેખાય પણ અંદરથી રસ વિનાના છે.

આ જ મૂળ વાત છે કે અતીન્દ્રિય જ્ઞાન અને આનંદનો જેને સ્વાદ આવ્યો તેને આખી દુનિયા ફોતરાં સમાન તુચ્છ લાગે છે, રસ-કસ વિનાની લાગે છે, તો તેમાં રસ ક્યાંથી આવે! છતાં બહારમાં સંયોગ અને વિભાવની વચ્ચે ઊભેલા દેખાય છે પણ અંતરથી તો પોતે છૂટા જ છે. દૃષ્ટિ તો એક દ્રવ્ય ઉપર જ છે ભલે દરેક વખતે સાક્ષાત્ અનુભવ ન હોય.

આત્માનું ભાન થયું તે ગમે તે ભોગમાં હોય તોપણ છૂટો જ રહે છે—ક્યાંય રસ આવતો નથી. રત્નાકર વર્ણીએ 'ભરતેશ વૈભવ' લખ્યું છે તેમાં કહ્યું છે ધર્મીને આત્માના રસ આગળ બીજો બધો રસ ફીક્કો પડી જાય છે. તેણે એ માટે દૃષ્ટાંત આપ્યું છે કે ભરત ચક્રવર્તી ક્ષાયિક સમકિતી હતા. ૯૬ હજાર રાણીના ભોગ ભોગવતાં હતા પણ તેમાંથી નિવૃત થઈને જ્યાં ધ્યાનમાં બેઠાં ત્યાં નિર્વિકલ્પ થઈ ગયા. કેમ કે ભોગ ભોગવવામાં રસ તો હતો નહિ તેથી ક્ષણમાં ઉપયોગ પલટીને આત્મામાં ઉપયોગ ચાલ્યો ગયો. ધ્યાતા-ધ્યાન-ધ્યેયનો

ભેદ છૂટીને અભેદ અનુભવમાં ચાલ્યા ગયા...જ્ઞાનીની દશા આવી છે. તે ત્યાગી નથી, પણ વિષયોમાં અંતરથી રસ વિના લૂખા ભાવે ઊભા છે.

હવે ૩૩મા બોલ...

'જેને લાગી છે તેને જ લાગી છે...' પરંતુ બહુ ખેદ ન કરવો. વસ્તુ પરિણમનશીલ છે, કૂટસ્થ નથી. શુભાશુભ પરિણામ તો થશે. તેને છોડવા જઈશ તો શૂન્ય અથવા શુષ્ક થઈ જઈશ. માટે એકદમ ઉતાવળ ન કરવી... અનુભવ પેલાની દશાની આ વાત છે.

જેને આત્મપ્રાપ્તિની લગની લાગી છે તેને તેના વિના ચેન પડતું નથી, પરંતુ બહુ ખેદ ન કરવો, વસ્તુ પરિણમનશીલ છે માટે પરિણમ્યા વિના નહિ રહે. અતીન્દ્રિય આનંદનો સ્વાદ ન આવે ત્યાં સુધી આત્માનો પ્રયોગ કરવો પણ મુંઝાવું નહિ, બહુ ખેદ ન કરવો. મારે તો જલ્દી નિર્વિકલ્પતા જોઈએ છે એવી ખોટી ઉતાવળ આમાં કામ ન લાગે. આ તો સહજદશા છે. સહજ સ્વાભાવિકદશામાં હઠ કામ ન કરે. માટે ઉતાવળ ન કરવી, ધીરજ રાખવી. વસ્તુ પરિણમનશીલ છે માટે શુભાશુભ પરિણામ તો થશે, તેને છોડવા જઈશ તો શૂન્ય અથવા શુષ્ક થઈ જઈશ. કેમ કે અંતરમાં તો ગયો નથી અને શુભાશુભ છોડીશ તો શૂન્ય થઈ જઈશ.

આ તો બેનની અનુભવની વાણી છે. અંતરમાં અનુભૂતિનો સ્વાદ લેતાં લેતાં આ વાણી નીકળી ગઈ છે. શરીર નબળું છે પણ અંદરમાં આનંદ છે. એ બેન અહીં કહે છે કે શુદ્ધાત્માના અનુભવ વિના શુભાશુભ પરિણામને છોડવા જઈશ તો શુષ્ક થઈ જઈશ. શુદ્ધ અનુભવ તો આવ્યો નથી અને શુભપરિણામ પણ છોડવા માંગીશ તો શુષ્ક થઈ જઈશ અથવા શૂન્ય થઈ જઈશ, કાંઈ મેળ નહિ રહે. અનુભવ એ કોઈ સામાન્ય વસ્તુ નથી, બહુ સૂક્ષ્મ વસ્તુ છે.

'અનુભવ ચિંતામણિરતન, અનુભવ હૈ રસકૂપ,
અનુભવ મારગ મોક્ષનો, અનુભવ મોક્ષસ્વરૂપ.'

આવી અનુભવની મહિમા છે માટે 'અનુભવીને એટલું રે આનંદમાં રહેવું રે, ભજવા પરિબ્રહ્મને બીજું કાંઈ ન કહેવું રે...' સમયસારની જયસેનાચાર્યની ટીકામાં બે પ્રકારની ભક્તિ કહી છે. ૧. સ્વભક્તિ અને ૨. પરભક્તિ. તેમાં સ્વભક્તિ નિર્વિકલ્પ છે તેમાં વિકલ્પનો અવકાશ નથી અને પરભક્તિમાં વિકલ્પ આવે છે. ધર્મીને આ બંને પ્રકારની ભક્તિ આવે છે. સ્વરૂપમાં સ્થિર થાય ત્યારે સ્વભક્તિ કરે છે અને સ્વરૂપમાં સ્થિર ન રહી શકે ત્યારે પરભક્તિનો ભાવ પણ તેને હોય

છે. તેથી દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની ભક્તિ કરે છે.

માટે મુમુક્ષુએ આત્મ-અનુભવ માટે બહુ ઉતાવળ ન કરવી. ધીરજથી—ધીમેથી રાગથી એકત્વ તોડવાના પ્રયત્ન કરવો. એકદમ ઉતાવળ કરવા જશો તો રાગથી છૂટો નહિ પડી શકે અને તો અનુભવ પણ નહિ થાય.

મુમુક્ષુ જીવ ઉલ્લાસના કાર્યોમાં પણ જોડાય. સાથે સાથે અંદરથી ઊંડાણમાં ખટક રહ્યાં જ કરે, સંતોષ ન થાય. હજુ મારે જે કરવાનું છે તે બાકી રહી જાય છે—એવી ઊંડી ખટક નિરતર રહ્યા જ કરે છે તેથી બહારમાં ક્યાંય તેને સંતોષ થતો નથી. અંદર જ્ઞાયકવસ્તુ હાથ આવતી નથી એટલે મૂંઝવણ તો થાય પણ આડો—અવળો નહિ જતાં મૂંઝવણમાંથી તે માર્ગ શોધી કાઢે છે.

મુમુક્ષુ જીવને બહારના કાર્યોમાં ઉલ્લાસ જેવું પણ દેખાય. સ્વર્ગનો ઇન્દ્ર શક્રેન્દ્ર કે જે સમકિતી છે, એક ભવ કરીને મોક્ષમાં જવાનો છે તે અષ્ટાન્હિકા આદિ પર્વમાં ભગવાન પાસે જઈને ઘૂઘરાં બાંધીને નાચે છે પણ અંદરમાં સમજે છે કે આ જડની ક્રિયા છે અને શુભભાવ છે પણ હું તો તે બંનેથી ભિન્ન ભગવાન છું. એ જ રીતે ધર્મી અશુભ ભાવમાં પણ જોડાય પણ દૃષ્ટિ ધ્રુવ ઉપરથી ખસતી નથી. મિથ્યાદૃષ્ટિ અશુભરાગ છોડીને શુભરાગમાં લીન હોય છતાં મિથ્યાદૃષ્ટિ જ છે અને સમ્યગ્દૃષ્ટિને ઉપયોગ આત્મામાં ન હોય ત્યારે અશુભભાવમાં કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યાના પરિણામ હોય છતાં દૃષ્ટિ ધ્રુવ ઉપરથી ખસતી નથી.

ધ્રુવના ધામની રુચિ લાંગી છે તેને બહારની બધી ચીજનો રસ છૂટી જ ગયો હોય છે. બહારમાં રસ તો પડ્યો હોય અને માની લે કે અમે ધર્મી છીએ તો એમ ધર્મ થાય તેમ નથી. સમકિત થયા પહેલાં મુમુક્ષુને પણ અંદરમાં ઊંડી ખટક હોય છે, શુભાશુભ કોઈ ભાવમાં સંતોષ થતો નથી. અરે! હું તો આનંદસ્વરૂપ છું, આ કોઈ ભાવ મારા સ્વરૂપમાં નથી એમ તેને ખટક રહ્યાં જ કરે છે તેથી શુભભાવમાં પણ સંતોષ થતો નથી. માન, અપમાન, આબરૂ, કીર્તિ આદિ કોઈ ભાવોમાં તેને રસ આવતો નથી. બધા ભાવો ધૂળ જેવા લાગે છે.

મારે હજુ જે કરવાનું છે તે બાકી રહી જાય છે. એવી ઊંડી ખટ નિરંતર રહ્યાં જ કરે છે. અંદર આત્મામાં જવાનો પ્રયત્ન કર્યા જ કરે છે પણ જ્યાં સુધી અંદર ન જઈ શકે ત્યાં સુધી ઉતાવળથી શુભને પણ છોડી દે તો અશુભમાં ચાલ્યો જાય માટે હઠ કર્યા વગર શુભમાં ઊભો રહે છે પણ પ્રયત્ન અંદર જવાનો કરે છે.

કાલે દૃષ્ટાંત આપ્યું હતું તેમાં ખોવાઈ ગયેલા બાળકને જેમ મારી બા...મારી બાની એક જ ધૂન લાગે છે, તેમ સમકિતીને મારો પ્રભુ...મારો પ્રભુ...એવી લગની લાગે છે.

સત્‌ચિદાનંદ પ્રભુ નિજભગવાન ઉપરથી દૃષ્ટિ ક્યારેય ખસતી નથી. ઉપયોગ બહારમાં આવે, બહારના કામ કરતાં દેખાય પણ સમકિતી કોઈ કાર્યના કર્તા થતા નથી. હાથ હલાવવાના કાર્યના પણ સમકિતી કર્તા થતાં નથી. સમયસારની ત્રીજી ગાથામાં આવી ગયું કે સર્વ દ્રવ્યો પોતપોતાના અનંત ધર્મોને ચુંબે છે પણ પરસ્પર એક-બીજા દ્રવ્યને કોઈ દ્રવ્ય સ્પર્શતું નથી. આ વાતને ધર્મી બરાબર જાણે છે તેથી તે કોઈ દ્રવ્યના કર્તા થતાં નથી.

એક તો એકદ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યનું કાર્ય કરતું નથી અને બીજું 'ક્રમબદ્ધ', આ બે વાત કોઈને જલ્દી શ્રદ્ધામાં બેસતી નથી. એ શ્રદ્ધામાં સ્વીકારવું બહું કઠણ છે પણ જેને આ બે વાત સ્વીકારવામાં આવી જાય તેની આખી દશા ફરી જાય છે. દરેક દ્રવ્યની પર્યાય જે કાળે જે થવાની હોય તે જ થાય છે—શરીરની પર્યાય હો કે જીવની પર્યાય હો, બધી પર્યાય ક્રમસર જ છે. એનો નિર્ણય કરવા જાય ત્યાં દૃષ્ટિ જ્ઞાયક–દ્રવ્ય ઉપર જાય છે અને એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને કરતું નથી, અડતું નથી તેનો નિર્ણય કરવા જાય તેની દૃષ્ટિ પણ જ્ઞાયક ઉપર જાય છે.

ક્રમબદ્ધપર્યાયને સમજવા માટે શ્રી પ્રવચનસારની ૯૯મી ગાથામાં દ્રષ્ટાંત આપ્યું છે કે જેમ એક માળાઆં દરેક મણકા એક પછી એક પોતપોતાના સ્થાને હોય છે તેને જો આગળ-પાછળ કરવા જાય તો શું થાય? માળા જ તૂટી જાય, તેમ દરેક દ્રવ્યની દરેક પર્યાય એક પછી એક પોતાના ક્રમમાં હોય છે તેને કોઈ આગળ-પાછળ કરવા જાય તો દ્રવ્યનો નાશ થાય. પણ એમ કદી બને નહિ–વસ્તુ પોતાના ક્રમમાં જ પરિણમે છે. આવા ક્રમબદ્ધસ્વરૂપનો જે નિર્ણય કરવા માગે છે તેની દૃષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર જાય છે કેમ કે પર્યાયનો નિર્ણય પણ દ્રવ્યના આશ્રયે જ થાય છે. પર્યાયના આશ્રયે પર્યાયનો નિર્ણય થતો નથી.

ધર્મી બહારના કાર્યોમાં ઊભો દેખાય પણ અંદરમાં ખટક આત્માની રહ્યા કરે છે. હું તો આનંદ છું, હું તો જ્ઞાન છું, આ રાગનો કર્તા કે ભોક્તા હું નથી.

આવો મારગ છે પ્રભુ! અંદરની પ્રભુતા આખી જુદી છે. આ બોલમાં તો જેને હજુ અનુભવ થયો નથી પણ અનુભવ કરવો છે તેની વાત છે. તેને એમ થાય છે કે મારે જે કરવું છે તે હજુ બાકી રહી જાય છે...તેથી ઊંડી ખટક નિરંતર રહ્યાં જ કરે છે, તેથી બહારમાં ક્યાંય તેને સંતોષ થતો નથી. શુભભાવમાં પણ સંતોષ થતો નથી અને અંદર જ્ઞાયકવસ્તુ હાથ આવતી નથી એટલે મૂંઝવણ તો થાય પણ આડો–અવળો નહિ જતાં મૂંઝવણમાંથી તે માર્ગ શોધી કાઢે છે.

હવે ૩૪મો બોલ પણ ૩૩ને લગતો જ છે.

મુમુક્ષુને પ્રથમ ભૂમિકામાં થોડી મૂંઝવણ પણ હોય, પરંતુ તે એવી

મૂંઝવણ ન કરે કે જેથી મૂઢતા થઈ જાય. તેને સુખનું વેદન જોઈએ છે તે મળતું નથી ને બહાર રહેવું પોષાતું નથી માટે મૂંઝવણ થાય, પણ મૂંઝવણમાંથી તે માર્ગ શોધી લે છે. જેટલો પુરુષાર્થ ઉપાડે તેટલું વીર્ય અંદર કામ કરે. આત્માર્થી હઠ ન કરે કે મારે ઝટઝટ કરવું છે. હઠ સ્વભાવમાં કામ ન આવે. માર્ગ સહજ છ, ખોટી ઉતાવળે પ્રાપ્ત ન થાય.૩૪.

મુમુક્ષુ ભૂમિકાની વાત છે. તેમાં થોડી મૂંઝવણ પણ હોય છે કેમ કે હજુ સમ્યગ્દર્શન નથી, રાગ આવે છે, કષાય પણ આવે છે પરંતુ મૂંઝાવું નહિ. કેમ કે મૂંઝવણ કરે તો અંદર જઈ ન શકે.

મુમુક્ષુને અતીન્દ્રિય આનંદનું વેદન જોઈએ છે–મુમુક્ષુને આ એક જ વસ્તુ જોઈએ છે, બીજું તો કાંઈ જોઈતું નથી. આત્મા જ જોઈ છે એટલે બહાર રહેવું પોષાતું નથી પણ અંદર જવાતું નથી તેથી થોડી મૂંઝવણ થઈ જાય છે પણ તે મૂંઝવણમાંથી માર્ગ શોધી લે છે. મૂંઝવણને છોડીને, અંદર ચાલ્યો જાય છે. સૂક્ષ્મ વિકલ્પ આવે છે તેમાં પણ અટકવું પોષાતું નથી એટલે તેને છોડીને અંદર ચાલ્યો જાય છે. સમકિત પામવાની રીત અને ક્રમ આ છે કે જે અનંતકાળમાં એક સમય પણ આવી નથી.

જેટલો પુરુષાર્થ કરે તેટલું વીર્ય અંદર કામ કરે. મુમુક્ષુ જેટલો અંદરમાં વળે તેટલો પુરુષાર્થ છે અને અંદરમાં ન વળી શકે ને જેટલો શુભ આદિ ભાવમાં રહે તેટલી નપુંસકતા છે અંતર્મુખ વળવું તે પુરુષાર્થ છે. પણ એટલો પુરુષાર્થ થઈ ન શકતો હોય અને શુભાશુભમાં રહેવું ગમતું ન હોય તેથી વિકલ્પની જાળમાં મૂંઝાય છે. પણ એ વિકલ્પજાળને છોડીને અંદરમાં જુએ તો તળમાં ભગવાન આત્મા બિરાજે છે. પર્યાય તો ઉપર તરે છે. આત્માના અસંખ્યપ્રદેશમાં દરેક પ્રદેશ ઉપર પર્યાય છે તે પર્યાયને અંદરમાં ઝુકાવની તે પુરુષાર્થ છે. જેટલો પુરુષાર્થ ઉપાડે તેટલું વીર્ય અંદર કામ કરે છે.

આત્માર્થી હઠ ન કરે કે મારે ઝટઝટ કરવું છે. આગળ ઉત્સર્ગમાર્ગ અને અપવાદમાર્ગનો બોલ આવી ગયો. તેમાં કહ્યું કે ધર્મી અંદર ન રહી શકે તેથી શુભરાગ આવે ત્યારે હઠ નથી કરતાં કે રાગ કેમ આવ્યો! રાગ જોઈએ જ નહિ એમ હઠ નથી કરતાં, તેમ જ શુભરાગમાં જ રહેવું છે એવી હઠ પણ ન હોય. ભાવના અંદર રહેવાની જ હોય પણ તેમાં હઠ કામ લાગતી નથી. જ્ઞાનીની જેમ આત્માર્થી પણ હઠ ન કરે કે મારે ઝટ સમ્યગ્દર્શન કરવું છે. કેમ કે ખોટી ઉતાવળ કરવાથી તો આકુળતા–કષાય થાય છે.

ચૈતન્યમૂર્તિ પ્રભુ અકષાય સ્વભાવી શાંતિનો રસકંદ હાથ નથી આવ્યો તેથી જરા મૂંઝવણ થાય પણ હઠ ન કરવી. કેમ કે અંદર જવામાં હઠ કામ લાગતી નથી. અંતરમાં જવા માટે રાગથી હટીને દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ કરવાનો પુરુષાર્થ કરવો. દ્રવ્યનું લક્ષ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો.

માર્ગ સહજ છે. કોઈ રાગની ક્રિયા કે વિકલ્પની ક્રિયાથી માર્ગ મળે એવું નથી. તેમ ખોટી ઉતાવળથી પણ માર્ગ થાય તેમ નથી.

હવે ૩૬મો બોલ :—

જે પ્રથમ ઉપયોગનો પલટો કરવા માગે છે પણ અંતરંગ રુચિને પલટાવતો નથી, તેને માર્ગનો ખ્યાલ નથી. પ્રથમ રુચિનો પલટો કરે તો ઉપયોગનો પલટો સહજ થઈ જશે. માર્ગની યથાર્થ વિધિનો આ ક્રમ છે.

જેને આત્માની રુચિ હોય તેને જ આત્મા મળે છે. રુચિ તો આત્માની જ હોવી જોઈએ. કોઈ પ્રકારે પણ રાગની રુચિ ન કરવી જોઈએ. અંતરંગ રુચિને પલટાવ્યા વગર ઉપયોગને પલટાવવા માગે છે તેને માર્ગના ક્રમની ખબર નથી. પ્રથમ, રુચિને પલટાવવી જોઈએ. કેમ કે જે બાજુની રુચિ હોય ત્યાં જ વીર્ય કામ કરે છે. અંતરની રુચિ જામે તો પુરુષાર્થ અંતરમાં કામ કરે અને બહારની અને રાગની રુચિ હોય તો પુરુષાર્થ રાગ તરફ કામ કરે છે માટે રુચિ આત્માની કર તો ઉપયોગ તો સહજ આત્મા તરફ જ વળશે.

માર્ગને પામવાની યથાર્થવિધિનો આ ક્રમ છે.

* * *

પહેલાં વિશ્વાસ લાવ કે મારા જેવો કોઈ સુખી નથી, કેમ કે હું પરમ સ્વાધીન છું. મારે મારા કાર્ય માટે અન્ય સાધનોનું અવલંબન લેવું પડતું નથી. માટે હું પરમ સુખી છું એમ પહેલાં વિશ્વાસ લાવ! અસ્તિપણે સત્તાપણે બિરાજમાન ભગવાન આત્મા સ્વસત્તાના વિશ્વાસ વડે જ પ્રાપ્ત થાય તેમ છે. અમાપ....અમાપ આનંદ, જ્ઞાન આદિ અનંત ભાવોથી ભરેલો સ્વભાવ, પોતાના સ્વભાવના સાધનથી જ પ્રગટ થાય છે. પરના સાધનથી પોતાનો સ્વભાવ પ્રગટે એવું આત્માનું સ્વરૂપ જ નથી.

* * *

* તીવ્ર અને કરડો પુરુષાર્થ ઉપાડ *

[શ્રી પૂજ્ય બહેનશ્રીનાં વચનામૃત ઉપર પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન]

[પ્રવચન નં. ૫; તા. ૧૨-૮-૮૦]

વચનામૃતનો આ ૩૭મો બોલ છે.

ધર્મી અથવા તો કોઈ સમકિત પામવાને લાયક જીવ એમ વિચાર કરે છે કે હું અબદ્ધ છું અને હું મુક્તસ્વરૂપ છું. અસ્તિસ્વરૂપે હું મુક્ત છું અને નાસ્તિથી હું અબદ્ધ છું.

હું આખી દુનિયાથી જુદો, રાગથી પણ ભિન્ન અને એક સમયની પર્યાયથી પણ ભિન્ન હું અબદ્ધ છું, હું તો ત્રિકાળ જાણનાર છું એવો વિચાર ચાલે છે તે પણ એને દુઃખરૂપ લાગે છે. જેને વિકલ્પ દુઃખરૂપ લાગે છે, તે જ જીવ આત્માને શોધવા અંદરમાં જાય છે. ધર્મ કોઈ એવી ચીજ નથી કે બહારથી મળી જાય.

હું જ્ઞાયક છું અને હું અબદ્ધ છું એવી વૃત્તિ ઊઠે છે તે શુભરાગ છે, અશુભ નથી પણ રાગ છે માટે દુઃખરૂપ છે. અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ આત્મામાં આવા વિકલ્પ ઊઠે તે પણ દુઃખરૂપ લાગે છે. બીજું બધું તો દુઃખરૂપ છે જ પણ સ્વરૂપ સંબંધી વિકલ્પ ઊઠે છે તે પણ દુઃખરૂપ લાગે છે. વિકલ્પથી ભિન્ન પડીને અતીન્દ્રિય આનંદમાં આવે ત્યારે જ તેને શાંતિ લાગે છે. અતીન્દ્રિય આનંદ ન આવે ત્યાં સુધી ક્યાંય શાંતિ લાગતી નથી.

અતીન્દ્રિય આનંદ અને શાંતિ વિનાના કરોડપતિ હો કે અબજપતિ હો તે પણ દુઃખી છે. અહીં તો ત્યાં સુધી કીધું કે હું જ્ઞાયક છું અને અબદ્ધ છું [એવા વિકલ્પમાં ઊભેલા પણ દુઃખી છે. તો પૈસા આદિમાં સુખ માનનારા અબજોપતિઓ તો મોટા દુખિયા છે. નાયરોબીના લોકોને બહુ પ્રેમ અને આગ્રહ હતો તેથી અમે નાયરોબી ગયા હતાં. ત્યાં સાડાચારસો કરોડપતિ છે અને પંદર અબજપતિ છે. જે વ્યાખ્યાનમાં આવે તેને કહેતાં આ પૈસા છે તે ધૂળ છે. પૈસાને મારા માને છે તે મિથ્યાદૃષ્ટિ છે. બાહ્યની કોઈ પણ ચીજને પોતાની માને તેની દૃષ્ટિ જ મિથ્યા છે. તેને અશાંતિ જ હોય ત્યાં, દુઃખ જ હોય.

વિકલ્પજાળમાં જ્ઞાનીને દુઃખ જ ભાસે છે. આ તો બેનના વચન છે. અતીન્દ્રિય આનંદના અનુભવમાંથી આ વચનો બહાર આવેલા છે. બેન કોઈ અલૌકિક વ્યક્તિ છે. લોકોને ખ્યાલ ન આવે બહારથી કાંઈ ન દેખાય પણ અંદરમાં એકલો આનંદ...

આનંદ બેનને વર્તે છે. એ બેનના વચનોમાં આ વાત આવી છે કે વિકલ્પમાત્રમાં જેને દુઃખ ભાસે છે તે પોતે અપૂર્વ પુરુષાર્થ ઉપાડીને અંદરમાં જાય છે. શરીર, વાણી, મન મારા છે એવી મિથ્યાબુદ્ધિ તો ન કરે, પુણ્ય-પાપના વિકલ્પ ઊઠે છે તેને પણ મારા ન માને પરંતુ હું અબદ્ધ અને મુક્તસ્વરૂપ છું એવા સ્વરૂપસંબંધી વિકલ્પ આવે છે તેને છોડવામાં પણ અપૂર્વ પુરુષાર્થ જોઈએ છે.

અપૂર્વ પુરુષાર્થ એટલે જે પૂર્વે કદી કર્યો નથી એવો પુરુષાર્થ. ક્રિયાકાંડ કરીને નવમી ગ્રૈવેયક તો અનંતવાર ગયો પણ કદી સુખ પામ્યો નથી. કેમકે આત્મજ્ઞાન વિના ક્યાંય સુખ નથી.

હું અખંડાનંદ મુક્તસ્વરૂપ છું એવો અનુભવ થયો નથી ત્યાં સુધી કોઈ પણ વિકલ્પ આદિમાં જીવ અટકી જાય છે. અગિયાર અંગનું જાણપણું પણ અનંતવાર કર્યું છતાં આત્માના અનુભવ વગર તેને શાંતિ મળી નથી. માટે હવે જો હું અબદ્ધ અને મુક્ત છું એવા વિકલ્પમાં પણ દુઃખ લાગતું હોય તો અપૂર્વ પુરુષાર્થ ઉપાડીને વસ્તુ સ્વભાવમાં લીન થા.

ભગવાન આત્મા અનંત ચૈતન્યરત્નથી ભરેલો ભગવાન છે તેના અનુભવના આનંદ પાસે ઇન્દ્રના ઇન્દ્રાસનો સડેલાં તરણાં જેવા તુચ્છ લાગે છે. એવા પોતાના આનંદમાં જે લીન થાય છે એવા આત્માર્થી જીવને બધાં વિકલ્પો છૂટી જાય છે. આત્માર્થી એ છે કે જેને એક પોતાના આત્માનું જ પ્રયોજન છે, બીજું કોઈ પ્રયોજન નથી. એવા આત્માર્થીને જ્યારે બધાં વિકલ્પો છૂટી જાય છે ત્યારે આત્માનો અનુભવ થાય છે. આ ધર્મનું પ્રથમ પગથિયું છે. સર્વ વિકલ્પ દુઃખરૂપ લાગે અને અપૂર્વ પુરુષાર્થ કરે તો વસ્તુમાં લીન થઈ જાય.

ભાઈ ! મારગ કોઈ જુદો છે. અંદરમાં મુક્તસ્વરૂપ ભગવાન બિરાજે છે. 'બધા ભગવાન છે.' આ શરીરની અંદર શરીર અને રાગથી જુદો અને એક સમયની પર્યાય જેવડો પણ નહિ એવો અનંત સામર્થ્યવાન ભગવાન ત્રિકાળી જ્ઞાયકદેવ અંદરમાં બિરાજે છે. તેની અંદર જઈને લીન થવાથી આત્માર્થી જીવને બધાં વિકલ્પો છૂટી જાય છે અને આનંદનું વેદન આવે છે.

ઇન્દ્રિયના વિષયો તો ઝેરના પ્યાલા છે. આ કરોડપતિઓ અને અબજપતિઓ બધાં ઝેરના પ્યાલા પીવે છે. તે બધાં દુઃખી છે. અરે ! હું પવિત્ર છું અને મુક્ત છું એવા વિકલ્પ ઉઠાવે છે તે પણ દુઃખ છે. આ વાત આકરી લાગે પણ અનુભવમાંથી આવેલી વાત છે. બેનની નીચે ઘણી બ્રહ્મચારી દીકરીયું છે તેમાંથી નવ બેનોએ આ

લખી લીધું છે. એમને તો ખબર પણ નહિ, પોતાના શબ્દો બહાર પડવા દેવામાં તેમને બિલકુલ રસ નહિ, એ તો આનંદની અનુભૂતિમાં રહે છે.

અંતરમાં જવાથી આત્માર્થી જીવને બધાં વિકલ્પો છૂટી જાય છે અને આનંદનું વેદન થાય છે તે આત્મા છે, હું શુદ્ધ અને અબદ્ધ છું એવા વિકલ્પ તે આત્મા નથી. વિકલ્પમાં ચૈતન્યપ્રકાશનો અંશ પણ નથી માટે તે જડ છે, દુઃખરૂપ છે. વિકલ્પો પોતાને પણ જાણતાં નથી માટે તે જડ છે. ચૈતન્ય તરફ ઢળવાથી જ આનંદનું વેદન થાય છે આવું સ્વરૂપ છે ભાઈ !

પ્રશ્નઃ—આ તો એકાંતમાર્ગ થયો ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીઃ—નયમાં તો સમ્યક્ એકાંતમાર્ગ જ છે. શુદ્ધનયમાં તો અનાદિ પરમપુરુષ પૂર્ણાનંદનો નાથ પ્રભુ અનાદિથી શુદ્ધ છે એ જ આત્મા છે. તેને પ્રાપ્ત કરવાથી આનંદનું વેદન થાય છે.

* આત્માને મેળવવાનો જેને દૃઢ નિશ્ચય થયો છે તેણે પ્રતિકૂળ સંયોગોમાં પણ તીવ્ર ને કરડો પુરુષાર્થ ઉપાડયે જ છૂટકો છે. સદ્‌ગુરુના ગંભીર અને મૂળ વસ્તુસ્વરૂપ સમજાય એવા રહસ્યોથી ભરપૂર વાક્યોનું ખરો મુમુક્ષુ ખૂબ ઊંડું મંથન કરીને મૂળમાર્ગને શોધી કાઢે છે. ૩૮.

પ્રથમ જ શરત મૂકી છે કે જેને એવો દૃઢ નિશ્ચય છે કે 'મારે આત્મા સિવાય કોઈ ચીજ જોઈતી નથી' એવો જીવ પુરુષાર્થ કરે તો તેને આત્મા મળે જ છે. આત્મ-પ્રાપ્તિનો દૃઢ નિશ્ચયવાળા જીવે નરક જેવા પ્રતિકૂળ સંયોગમાં પણ તીવ્ર અને કરડો પુરુષાર્થ ઉપાડયે જ છૂટકો છે. શ્રેણિકરાજા અત્યારે પહેલી નરકમાં છે, ક્ષાયિક સમકિત લઈને ગયા છે, તીર્થંકરગોત્ર બંધાવાનું પણ ચાલુ છે અને ભવિષ્યમાં પોતે તીર્થંકર થશે પણ વર્તમાનમાં નરકમાં તેમને જેટલો રાગ છે તેટલું દુઃખ પણ છે અને સ્થિરતા છે તેટલો અતીન્દ્રિય આનંદ પણ છે. નરકના સંયોગોનું દુઃખ નથી કેમકે અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ સંયોગ તો જ્ઞેય છે તે દુઃખરૂપ નથી પણ અંદરમાં જેટલાં રાગ-દ્વેષ છે એટલું દુઃખ જ્ઞાનીને પણ છે.

સંયોગી ચીજમાં આ ઠીક છે અને આ અઠીક છે એવા બે ભાગ પાડવા તે મિથ્યાત્વ છે. ખરેખર તો તે બંને જ્ઞેય છે. પોતાના આત્મા સિવાય આખું જગત જ્ઞેય છે.

જેને આત્મપ્રાપ્તિનો નિશ્ચય થયો છે તેને પ્રતિકૂળ પ્રસંગમાં તીવ્ર અને કરડો પુરુષાર્થ કરવો પડશે. પુરુષાર્થ વિના ક્રમમાં સમકિત નહિ આવે. દરેક દ્રવ્યની પર્યાય જ્યારે જ્યાં જેવી થવાની હોય ત્યારે ત્યાં તેવી જ થાય, તેના ક્રમને ફેરવવા ઇન્દ્ર,

નરેન્દ્ર કે જિનેન્દ્ર પણ સમર્થ નથી. આવો નિર્ણય જે કરવા જાય છે તેની દૃષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર જ જાય છે. દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ જાય ત્યારે જ ક્રમબદ્ધનો યથાર્થ નિર્ણય થાય છે.

ઘણાં વર્ષથી બે વાત કરતા આવીએ છીએ. તેમાં એક તો, એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને અડતું નથી. તેથી એક દ્રવ્યને બીજા દ્રવ્ય સાથે કાંઈ સંબંધ નથી. દરેક દ્રવ્ય પોતાની પર્યાયને કરે પણ બીજાની પર્યાયને કરતું નથી. સમયસારની ત્રીજી ગાથામ આચાર્યદેવે કહ્યું છે કે એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને ચૂંબતું નથી એટલે કે સ્પર્શ કરતુ નથી. એક પરમાણુ બીજા પરમાણુને અડતો નથી. આત્મા પરમાણુને અડતો નથી જુઓ તો ખરાં! અનંત દ્રવ્યોની વચ્ચે રહે છતાં એક દ્રવ્ય બીજાં દ્રવ્યને અડે પણ નહિ. આ સિદ્ધાંતને સમજવા જાય ત્યાં તેની દૃષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર ચાલી જશે. બીજી વાત એ કે દરેક દ્રવ્યની પર્યાય ક્રમબદ્ધ થાય છે તેને આડી અવળી કોઈ કરી શકતું નથી આ વાતનો નિર્ણય કરનારની દૃષ્ટિ પણ દ્રવ્ય ઉપર જ જાય છે.

શ્રોતા :—દૃષ્ટિ પણ જ્યારે અંદરમાં જવાની હશે ત્યારે જશે ને ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :—પુરુષાર્થ કરશે ત્યારે જશે. પર્યાય ક્રમબદ્ધ થાય છે તેમ પુરુષાર્થ સાથે જ છે. પુરુષાર્થ વિના કોઈ પર્યાય પ્રગટતી નથી. ક્રમબદ્ધનો નિર્ણય કરવા જાય છે તેની દૃષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર જાય છે ત્યારે જ ક્રમબદ્ધનો નિર્ણય થાય છે કારણ કે નિર્ણય દ્રવ્યથી થાય છે. ક્રમબદ્ધ પર્યાયનો નિર્ણય પર્યાયમાં થાય છે ધ્રુવને નિર્ણય પણ પર્યાયમાં થાય છે પણ પર્યાયથી થતો નથી, દ્રવ્યથી થાય છે. (દ્રવ્યના આશ્રયથી થાય છે, પર્યાયના આશ્રયથી થતો નથી.)

મોતીના હારમાં જેમ ક્રમસર મોતી હોય છે તેનો ક્રમ તૂટતો નથી તેમ દ્રવ્યમ પર્યાયો ક્રમસર રહેલી છે.

સદ્‌ગુરુના ગંભીર અને મૂળ વસ્તુસ્વરૂપ સમજાય તેવા રહસ્યોથી ભરપૂ વાક્યોનું ખૂબ ઊંડું મંથન કરીને મુમુક્ષુ મૂળ માર્ગને શોધી કાઢે છે. ખૂબ ઊંડુ મંથન કરવું એ માર્ગ શોધવાનો ઉપાય છે. પાંચ-પચીશ લાખ રૂપિયા દાનમાં દ દેવાથી કે વ્રત, તપાદિ કરી લેવાથી માર્ગ મળે તેવું નથી.

નાયરોબીમાં ૨૫ લાખ રૂપિયાનું મંદિર બન્યું. લોકોનો પ્રેમ અને આગ્ર બહુ હતો એટલે ત્યાં ગયાં. ૬૦ લાખનો મંદિર માટે ફાળો થયો પણ કીધું કરોડ થાય તોપણ એ પૈસાથી કે તમારાથી મંદિર બન્યું નથી. મંદિર તેના બનવા કાળે બન્યુ છે. કડિયાથી પણ મકાન બનતું નથી. દરેક વસ્તુ પોતાના કાળે પોતાથી પરિણમે છે આકરી વાત છે.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

નથી. આ કાંઈ સાધારણ વાત નથી, અલૌકિક વાત છે. તેને ખ્યાલમાં લેવી જોઈએ. અરે! એક દ્રવ્ય બીજાં દ્રવ્યને અડતું નથી! શાંતિથી સમજવાનો પ્રયત્ન કરો. વીંછી શરીરમાં કરડ્યો એમ કહેવાય છે પણ વીંછી જુદો છે અને તેનો કરડ શરીરની અવસ્થામાં છે. વીંછીનો ડંખ ડંખમાં છે અને શરીરની અવસ્થામાં ફેરફાર થયો છે તે શરીરનો છે. શાસ્ત્રમાં પાઠ આવે છે કે એક પરમાણુમાં બે ગુણ ચીકાશ હોય અને બીજાં પરમાણુમાં ચાર ગુણ હોય તો પેલાની પણ ચારગુણ ચીકાશ થઈ જાય છે તે તેના પોતાના ક્રમમાં થાય છે. બીજામાં ચાર ગુણ છે તેનાથી થતી નથી. ગજબ વાત છે.

આ ૩૮ મો બોલ થયો. હવે ૪૫ મો લેવાનો છે.

* અંતરના તાળિયા તપાસીને આત્માને ઓળખ. શુભપરિણામ, ધારણા વગેરેનો થોડો પુરુષાર્થ કરી 'મેં ઘણું જ કર્યું છે' એમ માની, જીવ આગળ વધવાને બદલે અટકી જાય છે. અજ્ઞાનીને જરાક કાંઈક આવડે, ધારણાથી યાદ રહે, ત્યાં તેને અભિમાન થઈ જાય છે. કારણકે વસ્તુના અગાધ સ્વરૂપનો તેને ખ્યાલ જ નથી. તેથી તે બુદ્ધિના ઉઘાડ આદિમાં સંતોષાઈ, અટકી જાય છે. જ્ઞાનીને પૂર્ણતાનું લક્ષ હોવાથી તે અંશમાં અટકતો નથી. પૂર્ણ પર્યાય પ્રગટ થાય તોપણ સ્વભાવ હતો તે પ્રગટ્યો તેમાં નવીન શું? તેથી જ્ઞાનીને અભિમાન થતું નથી. ૪૫.

અંતરના તળિયા તપાસીને આત્માને ઓળખ. આ બેનના અતીન્દ્રિય આનંદના અનુભવપૂર્વક આવેલા વચન છે. સમ્યગ્દર્શન થતાં શ્રદ્ધા જ માત્ર સાચી થાય છે એમ નથી. આખું દ્રવ્ય પલટી જાય છે એટલે કે દ્રવ્યમાં અનંતા ગુણો છે તે બધાં વ્યક્ત થઈ જાય છે. એક આત્મામાં ગુણો કેટલા છે!—કે આકાશના પ્રદેશો કરતાં અનંતગુણા ગુણ છે તે બધાં સમ્યકરૂપે પરિણમી જાય છે.

જેમ અધમણ પાણીમાં તેલના બે-ચાર ટીપા નાંખો તો તે પાણીમાં પેસતા નથી, ઉપર ને ઉપર તરે છે તેમ પર્યાય ગમે તેટલી હો પણ તે દ્રવ્યમાં ઉપર તરે છે, ધ્રુવમાં પેસતી નથી. પર્યાયની પાછળ આખું ધ્રુવતળ છે તેને શોધીને તેને ઓળખી લેવાનું કહે છે. ત્રિકાળી દ્રવ્ય છે તે તળ છે. તે કાયમ રહેવાવાળી ચીજ છે તે વસ્તુનો ત્રિકાળી ભાગ છે અને પર્યાય છે તે ક્ષણિક છે. અંતરતળમાં અનંત ગુણનો પિંડ છે તેને જોઈ લે. તે બહારની ક્રિયાકાંડથી મળે તેવો નથી. મંદિર બંધાવવા કે ગજરથ કઢાવવા આદિના શુભપરિણામથી આત્મા મળે તેવો નથી. કેમ કે આત્માનું સ્વરૂપ શુભભાવથી ભિન્ન છે. માટે કોઈ પણ શુભપરિણામ કરી લેવાથી કે શાસ્ત્રની ધારણા કરી લેવાથી આત્મા મળી જશે એમ માનીને અભિમાન કરે છે તે ભૂલમાં છે.

રાગથી ખસીને અંદરમાં ઉતરી જવું તે ખરો પુરુષાર્થ છે તેની તો ખબર નથી અને શુભરાગ કરીને અને શાસ્ત્રની વાતની ધારણા કરીને 'મેં ઘણું કર્યું' એવું અભિમાન કરે છે અથવા થોડું કરીને ઘણું માની લે છે તે આગળ વધી શકતો નથી. બહારથી કપડાં છોડીને ત્યાગી થઈ જાય છે પણ તેને ખબર નથી કે બાહ્ય ચીજને આત્મા છોડી શકતો નથી. કેમ કે બાહ્યચીજને આત્મા અડતો જ નથી. બાહ્યથી ચીજ થોડી છૂટી ત્યાં પોતાને ત્યાગી માનવા લાગે તે માર્ગને જાણતાં નથી. નાથ! તારી ચીજ તો કોઈ અલૌકિક છે. દિગંબર મુનિ થાય છે ત્યારે કપડાં છૂટવાનો કાળ હતો માટે છૂટયાં છે. આત્મા પરચીજ ને ઓઢે કે ઉતારે એવું આત્માનું સ્વરૂપ જ નથી. પરચીજ તેના પોતાને કારણે આવે છે, પોતાના કારણે રહે છે અને પોતાના કારણે જાય છે.

શ્રોતા:—આત્મા ભાવ કરે ત્યારે કપડાં છૂટે ને!

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી:—ના બિલકુલ નહિ. આત્મામાં 'ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વ' નામની શક્તિ છે તેથી પરના ત્યાગ અને પરના ગ્રહણથી આત્મા શૂન્ય છે.

મુમુક્ષુ:—આ તો નિશ્ચયની વાત છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી:—હા, નિશ્ચયની વાત છે તે જ સત્ય છે, બાકી તો બધો ઉપચાર છે. એ પણ નિશ્ચય હોય તો ઉપચાર લાગુ પડે છે. આવી વાત છે. એક રજકણને પણ આત્મા ગ્રહતો નથી અને છોડતો નથી. પરથી આત્મા તદ્દન ભિન્ન જ છે. એમ નહિ જાણતાં સંયોગમાંથી કાંઈ છોડયું એટલે અમે ત્યાગ કર્યો એમ માને એની માન્યતામાં જ ભૂલ છે. આત્માએ રાગ છોડયો એમ કહી શકાય. તે પણ વ્યવહારનયથી કહેવાય છે. નિશ્ચયથી તો આત્મા રાગનો નાશ કરતો નથી. આત્મા પોતાના જ્ઞાનાનંદમાં રહે છે ત્યાં રાગ સ્વયં ઉત્પન્ન જ થતો નથી. ત્યારે વ્યવહારથી કથન એમ થાય કે આત્માએ રાગ છોડયો.

મેં સ્ત્રી છોડી, ઘર છોડયું, ધન છોડયું, એમ મેં ઘણું છોડયું એમ માને છે પણ તે વાત ખોટી છે. જે ચીજને આત્માએ ગ્રહણ જ કરી ન હતી તેને છોડી શી રીતે? મેં પરદ્રવ્યનો ત્યાગ કર્યો એવા મિથ્યા અભિમાનને સેવે છે.

અજ્ઞાનીને જરાક કાંઈક આવડે, ધારણાથી યાદ રહે ત્યાં અભિમાન થઈ જાય છે. શાસ્ત્ર વાંચીને યાદ રહી જાય, દ્રવ્યલિંગી મુનિ થઈને અગિયાર અંગ કંઠસ્થ કરી લે કે જેમાં એક અંગમાં ૧૮૦૦૦ તો પદ છે અને એક એક પદમાં ૫૧ કરોડથી પણ વધારે શ્લોક છે એવા એવા ૧૧ અંગ અનંતવાર કંઠસ્થ કરી લીધા પણ

આત્માનું જ્ઞાન ન કર્યું. માત્ર ધારણાથી યાદ રહી જાય તેનું અજ્ઞાનીને અભિમા
થઈ જાય છે.

બહારના ત્યાગ અને ધારણા આદિમાં અજ્ઞાનીને અભિમાન થઈ જાય તેનું કારણ એ છે કે તેને વસ્તુના અગાધ સ્વરૂપનો ખ્યાલ જ નથી. અગાધ સ્વરૂ ઉપર દૃષ્ટિ ગઈ નથી તેથી બહારના જ્ઞાનમાં અભિમાન આવી જાય છે. શિવભૂ મુનિને બહારનું કાંઈ જ્ઞાન ન હતું. એક 'मा रुष ने मा तुष' એટલા ચાર શબ્ પણ યાદ રહેતા ન હતાં છતાં અંતરમાં આત્માનું જ્ઞાન હતું—અગાધ સ્વરૂપ ઉ દૃષ્ટિ હતી, તો આગળ વધીને કેવળજ્ઞાન લઈ લીધું.

દરેકનું વસ્તુનું સ્વરૂપ તો અગાધ છે તેમાં રાગનો પ્રવેશ નથી અને પર્યાય પણ પ્રવેશ નથી. એવા અગાધ સ્વરૂપનું ભાન નથી તેથી અજ્ઞાની બુદ્ધિના વિક આદિમાં સંતોષાઈ જઈને આગળ વધવાને બદલે અટકી જાય છે અને જ્ઞાનીને પૂર્ણતાનું લક્ષ હોય છે તેથી તે અંશમાં અટકતા નથી. ધારણાજ્ઞાન તો અંશ છે અ ધર્મીની દૃષ્ટિ તો પૂર્ણ ઉપર છે તેથી તે ક્યાંય અટકતાં નથી. અરે! પૂર્ણપર્યાય પ્ર થાય તોપણ સ્વભાવ હતો તે પ્રગટ્યો તેમાં જ્ઞાનીને કોઈ નવીનતા લાગતી નથી અભિમાન થતું નથી.

---

* હું જ્ઞાયક છું *

દ્રવ્યદૃષ્ટિ કરીને સમ્યક્ પર્યાય પ્રગટ થઈ તો પૂર્ણ શુદ્ધતા પ્રગટ્યે જ છૂટકો. શુદ્ધતાનો સાગર અંદરથી એકદમ ઊછળશે. દરેક ગુણ સાગરની માફક ઊછળશે. એક અંશ અનંતુ લઈને આવે પછી આગળ વધતાં મુનિદશા, ને એમ કરતાં કરતાં કેવળજ્ઞાન;...ત્યાં તો અનંત અનંત ગુણો શુદ્ધતાથી ભરેલા ઊછળશે. મુનિદશામાં તો અનંતુ પ્રગટે પણ કેવળજ્ઞાન થતાં તો એનાથી અનંત-અનંતગણું ઊછળશે; કારણ કે એ વીતરાગદશા છે. વીતરાગદશા થયા પછી શુદ્ધતા પૂરેપૂરી ઊછળશે. માટે, નિરંતર શુદ્ધતાથી ભરેલો હું જ્ઞાયક છું, શુભાશુભ ભાવરૂપ હું નથી, જ્ઞાન ને આનંદાદિ અનંત ગુણોથી ભરેલો હું ભગવાન છું—એવા વિકલ્પોને નહિ પણ જાણનારના મૂળ અસ્તિત્વને ગ્રહણ કર. દ્રવ્યને ગ્રહણ કર, એમાં બધું આવી જશે. —પૂજ્ય બહેનશ્રી

□ સતની ઊંડી જિજ્ઞાસા કર □

[પૂજ્ય બહેનશ્રીના વચનામૃત ઉપર પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન]

[પ્રવચન નં. ૬; તા. ૧૩-૨-૮૦]

* ત્રિકાળી ધ્રુવ દ્રવ્ય કદી બંધાયું નથી. મુક્ત છે કે બંધાયેલું છે તે વ્યવહારનયથી છે, તે પર્યાય છે. જેમ કરોળિયો લાળમાં બંધાયેલ છે તે છૂટવા માગે તો છૂટી શકે છે, જેમ ઘરમાં રહેતો માણસ અનેક કાર્યોમાં, ઉપાધિઓમાં, જંજાળમાં ફસાયેલો છે પણ માણસ તરીકે છૂટો છે. તેમ જીવ વિભાવની જાળમાં બંધાયેલ છે, ફસાયેલ છે પણ પ્રયત્ન કરે તો પોતે છૂટો જ છે એમ જણાય. ચૈતન્યપદાર્થ તો છૂટો જ છે. ચૈતન્ય તો જ્ઞાન-આનંદની મૂર્તિ જ્ઞાયકમૂર્તિ છે, પણ પોતે પોતાને ભૂલી ગયો છે. વિભાવની જાળ પાથરેલી છે, વિભાવની જાળમાં ફસાઈ ગયો છે, પણ પ્રયત્ન કરે તો છૂટો જ છે. દ્રવ્ય બંધાયેલ નથી. ૪૭.

ત્રિકાળી ધ્રુવ દ્રવ્ય કદી બંધાયું નથી. અહા ! અંતરમાં જે ત્રિકાળી ધ્રુવ વસ્તુ છે તે કદી બંધાઈ નથી. જો વસ્તુ પોતે જ બંધાઈ જાય તો વસ્તુનો જ નાશ થાય. જેમ પર્યાય બંધનમાં આવે છે તો પર્યાયમાં મલિનતા થઈ જાય છે અને આખું પરિણમન બદલાઈ જાય છે તેમ જો દ્રવ્ય પોતે બંધાઈ જાય તો તો દ્રવ્યનો જ અભાવ થઈ જાય. વસ્તુ હંમેશા મુક્ત જ હોય. મુક્ત ન હોય તો વસ્તુનો નાશ થઈ જાય. પણ ત્રણે કાળ રહેનારી ચૈતન્ય મહાસત્તા કદી બંધાય જ નહિ. તે તો સદા મુક્ત જ છે. પણ આ વસ્તુને લક્ષમાં લેવાનો જીવે કદી પુરુષાર્થ જ કર્યો નથી. દયા-દાનાદિના શુભભાવથી તો તે લક્ષમાં આવે તેમ નથી. નિર્મળ પર્યાય વડે વસ્તુને લક્ષમાં લેવામાં પણ અનંત પુરુષાર્થ જોઈએ છે તે કરતો નથી. તેથી વસ્તુ કદી એના લક્ષમાં જ આવી નથી. વસ્તુની વાત વાંચીને અને સાંભળીને માની લે કે વસ્તુ આવી છે પણ અંતરમાં વસ્તુ અનુભવમાં આવવી જોઈએ તે કદી આવી નથી.

ત્રિકાળી મુક્ત દ્રવ્ય છે તે નિશ્ચયનયનો વિષય છે અને બંધન અને મુક્તિ થાય છે તે વ્યવહારનયનો વિષય છે. આ વાત ભાષામાં તો આવડી જાય પણ તેને અંદરમાં ભાવમાં ઉતારવી તે બહુ અલૌકિક વાત છે, એ કામ અનંતકાળમાં જીવે કર્યું નથી. અનંતા પુદ્ગલ પરાવર્તન કર્યાં તેમાં મહાવિદેહમાં અનંતવાર જઈ આવ્યો કે જ્યાં સદાય તીર્થંકરની હાજરી હોય છે, ભગવાનના સમવસરણમાં પણ અનંતવાર જઈ

આવ્યો, ભગવાનની વાણી સાંભળી પણ મુક્તસ્વરૂપ ઉપર દૃષ્ટિ જવી જોઈએ તે ગઈ નથી.

જીવ મુક્ત છે કે બંધાયેલું છે તે બંને પર્યાય છે, માટે વ્યવહારનયનો વિષય છે. તે કાંઈ ઉપાદેય નથી. ઉપાદેય એટલે અંગીકાર કરવાલાયક તો એક ધ્રુવ ચીજ છે.

જેમ, કરોળિયો લાળમાં બંધાયો છે તે છૂટવા માગે તો છૂટી શકે છે કેમ કે પોતે જ લાળ કાઢીને બંધાણો છે, એ જ રીતે જેમ માણસ ઘરના અનેક કાર્યો અને ઉપાધિઓમાં ફસાયેલો હોય પણ માણસ તરીકે છૂટો જ છે. દરેક ઉપાધિ વચ્ચે પણ તે માણસ જ રહે છે, માણસ મટીને પશુ થઈ જતો નથી. કોઈ પણ કાર્ય કરે તેમાં મનુષ્ય પોતે એ કાર્યરૂપે થઈ જતો નથી, માણસ તરીકે છૂટો જ છે. તેમ ત્રિકાળી સ્વરૂપ સદાય મુક્ત જ છે. પર્યાયમાં વ્યવહારરત્નત્રયનો રાગ હોય તે પણ વસ્તુમાં પ્રવેશી જતો નથી. સીધો ધ્રુવસ્વરૂપને પકડતાં આવડે તો પકડી શકે છે, બાકી કોઈ ક્રિયા, રાગ કે જાણપણા વડે વસ્તુ પકડી શકાય તેમ નથી.

ગોમ્મટસારમાં **ज्ञायति इति मनुष्यः** કહ્યું છે એટલે કે આત્મ-ભગવાનને જાણે તે ખરેખર મનુષ્ય છે, બાકી બધાં તો **मनुष्य स्वरूपेण मृगाश्चरन्ति**—મનુષ્ય રૂપવાળા મૃગલાં જ છે. અષ્ટપાહુડમાં તો ત્યાં સુધી કહ્યું છે કે જેને આત્માના સ્વરૂપની ખબર નથી તે 'ચાલતાં મડદાં' છે. અંતરમાં ચૈતન્ય જ્યોતથી ભરેલા ભંડાર ઉપર તો નજર નથી, તેનું વેદન નથી, અનુભવ નથી તેને અતીન્દ્રિય આનંદ આવતો નથી. તે તો બહાર જ ભમ્યા કરે છે. જ્યાં સુધી અતીન્દ્રિય આનંદનો અનુભવ ન થાય ત્યાં સુધી જીવ બહાર જ ભટક્યા કરે છે.

અહીં એ કહેવું છે કે ગમે તે કાર્ય કરતી વખતે પણ મનુષ્ય તો મનુષ્ય જ છે તેમ, નિગોદ પર્યાયમાં હો કે નવમી ગ્રૈવેયકમાં હો ગમે તે ભવમાં હો પણ આત્મ-વસ્તુ તો એવી ને એવી જ છે, વસ્તુમાં કોઈ ભવનો પ્રવેશ નથી. વસ્તુમાં ક્યારેય કાંઈ ફેરફાર થતો જ નથી. આ વાત વાંચવામાં તો સહેલી છે પણ અંતરમાં બેસાડવી કઠણ છે. તે બેસાડયે જ છૂટકો છે.

નિર્મળપર્યાયની પાછળ આખું દ્રવ્ય મુક્તસ્વરૂપે રહેલું છે મુક્ત છે. માટે મુક્ત થઈ શકે છે. પ્રાપ્તની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે. વસ્તુ નથી અને પ્રાપ્ત કરવી છે એવી વાત નથી. વસ્તુ ત્રિકાળ મુક્તસ્વરૂપે બિરાજમાન છે તેને કબૂલ કરે તો પર્યાયમાં મુક્તિ પ્રગટ થાય છે. વસ્તુ તો અબદ્ધસ્પૃષ્ટ છે પણ તેના વિકલ્પથી આત્મા મળતો નથી. એવા અબદ્ધસ્પૃષ્ટ આત્માની દૃષ્ટિ અને અનુભવથી આત્મા પ્રાપ્ત થાય છે.

વિભાવની જાળમાં બંધાયેલો જીવ પણ પ્રયત્ન કરે તો પોતે છૂટો જ છે એમ જણાય. આ કોઈ બહારના પ્રયત્નની વાત નથી, બાહ્ય જાણપણાની વાત નથી. આ તો અંતરના પ્રયત્નની વાત છે. પ્રથમ તો, આત્મા મુક્ત જ છે એવું જ્ઞાન થાય છે. ચૈતન્યપ્રભુ જ્ઞાન અને આનંદની મૂર્તિ છે એટલે કે જ્ઞાન અને આનંદસ્વરૂપ છે પણ સ્વયં પોતે પોતાને ભૂલી ગયો છે. સમયસારની ૩૮ મી ગાથામાં સાગમટે નોતરું આપ્યું છે કે આખી દુનિયા આ મુક્તસ્વરૂપને જાણવામાં આવી જાવ! અંદરમાં વસ્તુ પૂરી ભરેલી છે સૌ તેના અનુભવમાં આવી જાવ!

જીવ વિભાવના જાળમાં ફસાઈ ગયો છે એમ કહ્યું તેમાં વિભાવ એક પ્રકારનો નથી. વિભાવના ઘણાં પ્રકાર છે. જ્યાં સુધી વાસ્તવિક વસ્તુનો ખ્યાલ નથી આવતો ત્યાં સુધી એ કોઈને કોઈ સૂક્ષ્મ શલ્યમાં ફસાયેલો છે.

સૂક્ષ્મ ઉપયોગમાં જ આત્મા પકડાય છે. જે ઉપયોગમાં આત્મા પકડાતો નથી તે ઉપયોગ સૂક્ષ્મ નથી પણ સ્થૂળ છે માટે જ આત્મા પકડાતો નથી. બેનના શબ્દોમાં આ વાત ઘણી જગ્યાએ આવશે. બેનને સ્રીનો દેહ આવી ગયો છે પણ અંદરની દશાની જાત કોઈ જુદી છે. દુનિયા તો બહારનું જાણપણું અને ત્યાગથી માણસનું માપ કાઢે તેથી કિંમત કરી ન શકે.

જીવ વિભાવની જાળમાં ફસાઈ ગયો છે પણ પ્રયત્ન કરે તો છૂટો જ છે. સ્વરૂપનો પ્રયત્ન કરવો એ જ પ્રયત્ન છે. અનાદિથી રાગનું વેદન અને તેને કર્તાબુદ્ધિએ કરવો એવું તો કરતો જ આવ્યો છે. એ તો ઝેર છે. હવે મુક્તસ્વરૂપને મુક્તરૂપે જોવાનો પ્રયત્ન કર! દ્રવ્ય કદી બંધાતું નથી. જે મહાસત્તાવાન વસ્તુ છે, સદાય મોજુદ છે, જેનું મહાન અસ્તિત્વ છે તે વસ્તુ ક્યાં જાય!! વસ્તુ ક્યાંય જાય તો નહિ પણ બંધાય પણ નહિ—મુક્તસ્વરૂપ વસ્તુ સદા મુક્ત જ રહે તેનો અનુભવ કરવો એ કોઈ અલૌકિક વાત છે. આવો અનુભવ કરનારો જીવ બહાર ખ્યાતિમાં કદાચ ન આવે પણ વસ્તુને પામી જાય. લોકોની ગણતરીમાં પંડિત તરીકે ન આવે પણ પોતે તો પોતાની વસ્તુને અનુભવે છે.

હવે ૫૦ મો બોલ...

* તું સતની ઊંડી જિજ્ઞાસા કર જેથી તારો પ્રયત્ન બરાબર ચાલશે. તારી મતિ સરળ અને સવળી થઈ આત્મામાં પરિણમી જશે. સતના સંસ્કાર ઊંડા નાખ્યા હશે તો છેવટે બીજી ગતિમાં પણ સત પ્રગટશે. માટે સતના ઊંડા સંસ્કાર રેડ. ૫૦.

તું સતની ઊંડી જિજ્ઞાસા કર! તારો પરમાત્મા પર્યાયની પાછળ બિરાજે છે.

પર્યાયના તળમાં પ્રભુ બિરાજે છે. એ સત્‌ની ઊંડી એટલે સખત—તીવ્ર જિજ્ઞાસા કર! આત્માના અનુભવ વિના ચેન ન પડે એવી ઊંડી જિજ્ઞાસા કર, જેથી તારો પ્રયત્ન બરાબર ચાલશે વસ્તુ જેવી છે તેવું તેનું યથાર્થ જ્ઞાન કરીને તેમાં ઝૂકી જા તો તેનો અનુભવ થશે.

'અનુભવ રત્નચિંતામણિ, અનુભવ હૈ રસકૂપ,
અનુભવ મારગ મોક્ષનો, અનુભવ મોક્ષસ્વરૂપ.'

વસ્તુ પોતે મુક્ત છે એવી તેની પ્રતીતિમાં અને વેદનમાં આવી જાય તો તે મુક્ત જ છે. વેદનમાં આવવું જરૂરી છે. જ્યાં સુધી આત્મવસ્તુનું વેદન નથી ત્યાં સુધી તેણે આત્માને સ્પર્શ્યો જ નથી. માટે તારી મતિ જે બહાર ભમે છે તેને અંદરમાં ઝુકાવી દે. મતિમાંથી વક્રતા છોડી દઈ સરળ બનાવી દે અને સવળા માર્ગમાં મતિ લઈ જા તો તે મતિ આત્મામાં પરિણમી જશે. તેમાં તને પરમ પારિણામિકભાવની અનુભૂતિ થશે.

આ બેનની અનુભવમાંથી આવેલી વાણી છે. સાધારણ માણસને એમ લાગે કે આમાં એનું એ ફરી ફરી આવે છે પણ તેમાં ફેર છે. કયાં કયાં ફેર છે તે અંદરમાં સમજવું જોઈએ.

સત્‌ના સંસ્કાર ઊંડા નાખ્યાં હશે તો છેવટે બીજી ગતિમાં પણ સત્‌ પ્રગટશે... સત્‌ના સંસ્કાર એવા દઢ નાંખવા કે કદી ફરે નહિ. એવા ઊંડા સંસ્કાર નાખ્યા હોય તો આ ભવમાં સમકિત ન મળે તો બીજા ભવે મળે એવા ઊંડા સંસ્કાર નાંખવાં. હું અખંડ છું, હું મુક્ત છું, હું જ્ઞાયક છું, અભેદ છું, પરમ પારિણામિકભાવ સ્વભાવી છું...એવા યથાર્થ સંસ્કાર નાંખવાં. કોઈ સંસ્કાર તો ઘણાં નાંખે પણ યથાર્થ ન હોય તો ઉલટું થાય. યથાર્થ અને ઊંડા સંસ્કાર હોય તો આ ભવે કદાચ ન થાય તો બીજા ભવે સત્‌ પ્રગટ થાય.

જેના એક ક્ષણના દુઃખ કરોડ જીભથી કરોડ ભવ સુધી કહો તોપણ કહી ન શકાય એવા દુઃખની વચ્ચે નરકમાં નારકી સમ્યક્ત્વ પામે છે. તે જ્યારે નરકમાં જાય છે ત્યારે સમ્યક્ત્વ હોતું નથી, પછી પામે છે. અહીં તો નિવૃત્તિ લેવી હોય તો એમ વિચાર કરે કે કાંઈક વેપારની અને દીકરા-દિકરીની સગવડતા હોય તો પછી નિવૃત્તિ લઈએ...અને આ નારકીને દુઃખનો પાર નથી તેમાં સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી લે છે. પહેલી ત્રણ નરકોમાં ખૂબ ઠંડી છે તેનો એક કટકો અહીં આવ્યો હોય તો આસપાસના હજારો માણસો મરી જાય એવી ઠંડીમાં ૩૩ સાગર વીતાવ્યા છે. તેં

એકવાર નહિ પણ અનંતવાર ૩૩ સાગર દુ:ખમાં કાઢયાં છે...પણ વિચાર જ કયાં કરે છે કે હું કોણ છું અને મારી ઉપર શું વીતી રહ્યું છે!

આત્માના ભાન વિના ભોગવેલાં આવા દુ:ખોની વ્યાખ્યા ભગવાન સિવાય કોઈ કરી શકતું નથી. એ દુ:ખને જોનારની આંખમાં આંસુ આવી જાય એવા દુ:ખમાં લાયક જીવ સમકિત પામે છે. બધી જાતની સગવડ સહિત નિવૃત્તિ હોય તો જ સમકિત થાય એવું નથી. સાતમી નરકમાં અસંખ્યાત સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવો છે. માટે તું પ્રતિકૂળ કે અનુકૂળ સંયોગો ઉપર નજર ન કર. સંયોગોમાં કોઈ છાપ મારેલી નથી. એ તો બધાં જ્ઞેય છે. એક આત્મા સિવાય બધું માત્ર જ્ઞેય છે. તેમાં ઠીક ને અઠીક એવા ભેદ નથી. ઉપાદેય તો એક આત્મા છે તે નિશ્ચયથી જાણવા લાયક છે. પરને જાણે તે તો વ્યવહાર છે.

અનંતા જીવો સિદ્ધ થઈ ગયા છે. તું પણ તેમાં ભળી જા ને પ્રભુ! સિદ્ધદશા ન થઈ શકે એવું નથી, અનંતા જીવો થયા છે તેમાં તું પણ ભળ ને! તારામાં પણ અનંતી મહાન શક્તિ છે.

સત્‌ના ઊંડા સંસ્કાર નાખ્યાં હશે તો વર્તમાનમાં તું કદાચ ન પામી શકે તો બીજા ભવે પણ પામી શકીશ. આમ તો એક સમયની પર્યાય બીજી પર્યાયમાં આવતી નથી, પૂર્વ પર્યાયના સંસ્કાર નવી પર્યાયમાં આવતાં નથી પણ પૂર્વ પર્યાયમાં જેવા સંસ્કાર હોય તેવાં જ નવી પર્યાયમાં સંસ્કાર નવા પ્રગટ થાય છે. પૂર્વની પર્યાયનો તો વ્યય થઈ જાય છે અને અહીં કીધું કે બીજા ભવમાં સંસ્કાર પ્રગટ થશે તો આમાં તો ભવ પલટાઈ જાય છે છતાં વ્યવહારથી એમ કહેવાય છે કેમ કે જેને આ ભવમાં દઢ સંસ્કાર પડે છે તે જીવ જ એવી યોગ્યતાવાળો હોય છે કે તેને બીજા ભવમાં પણ સત્ પ્રગટ થાય જ. આગલા ભવની પર્યાયની વર્તમાન યોગ્યતા પણ એવા જ દઢ સંસ્કારવાળી નવી પ્રગટ થાય છે.

જેને અંતરથી આત્માની લગની લાગી છે તેની નવી નવી પર્યાય પણ એટલાં જ જોરદાર સંસ્કારવાળી પ્રગટ થાય છે. અંતરની લગનીવાળાને નવા સંસ્કાર પ્રગટ થયા વિના રહેતા જ નથી. જેમ પૂર્વભવનું જ્ઞાન થાય છે ત્યારે પૂર્વભવની પર્યાય તો નાશ પામી ગઈ છે પણ વર્તમાન પુરુષાર્થથી જ આ પર્યાયમાં પૂર્વનું જ્ઞાન થાય છે, પૂર્વનું કારણ નથી. તેમ સત્‌ના સંસ્કાર પણ વર્તમાન પર્યાયની યોગ્યતાથી નવા પૂર્વ જેવા જ જોરદાર પ્રગટ થાય છે.

માટે, સત્‌ના ઊંડા સંસ્કાર નાખ. તું મુંઝાઈ ન જઈશ કે મને કેમ જલદી આત્મા મળતો નથી? અંદરમાં ભગવાન સત્ ચિદાનંદ પ્રભુ, અકર્તા, અભોક્તા

અનાકુળ આનંદનો ઢગલો છે એવા ઊંડા સંસ્કાર નાખ! તો જરૂર બીજા ભવે પણ આત્મા મળશે.

૫૦મો બોલ થયો હવે ૬૨મો બોલ લેવાનો છે.

* જ્ઞાયકના લક્ષે જીવ સાંભળે, ચિંતવન કરે, મંથન કરે તેને—ભલે કદાચ સમ્યગ્દર્શન ન થાય તોપણ—સમ્યક્ત્વસન્મુખતા થાય છે. અંદર દૃઢ સંસ્કાર પાડે, ઉપયોગ એકમાં ન ટકે તો બીજામાં ફેરવે, ઉપયોગ બારીકમાં બારીક કરે, ઉપયોગમાં સૂક્ષ્મતા કરતો કરતો, ચૈતન્યતત્ત્વને ગ્રહણ કરતો આગળ વધે, તે જીવ ક્રમે સમ્યગ્દર્શનને પ્રાપ્ત કરે છે. ૬૨.

આ બોલમાં બહુ ગૂઢ વાત કહી છે. તત્ત્વના શ્રવણ કરવામાં પણ જ્ઞાયકનું લક્ષ જોઈએ, જ્ઞાયકના લક્ષ વગર શ્રવણ કરવાથી કાંઈ લાભ નથી. સામે ભલે સાક્ષાત્ ભગવાનની વાણી હોય પણ સાંભળનારને જ્ઞાયકનું લક્ષ નથી તો આત્માનું જ્ઞાન થતું નથી. પ્રવચનસારમાં કહ્યું છે કે શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરો પણ સ્વનું લક્ષ રાખીને કરો. પોતાના ભગવાન આત્માનું ધ્યેય રાખીને આગમનો અભ્યાસ કરો. ધ્યેય વિનાના બધાં એકડાં વિનાના મીંડા છે.

માત્ર શ્રવણ ખાતર શ્રવણ કરવાનું નથી. જ્ઞાયકનું લક્ષ રાખીને શ્રવણ કર તો લાભ થશે. વાણી તો ભગવાનની કે ગુરુની હો પણ જ્ઞાયકનું લક્ષ રાખવાની જવાબદારી પોતાની છે. આ અપૂર્વ વાત છે. અંતર ભગવાન આત્માના લક્ષ વિના શ્રવણ કરે કે શ્રદ્ધા કરે તેની કાંઈ કિંમત નથી. અરે, શ્રવણ કરે કે શ્રદ્ધા કરે કે લીનતા કરે કે ખાવા-પીવા આદિની પ્રવૃત્તિ કરે તે દરેક વખતે એની લગની આત્મામાં જ હોવી જોઈએ. હું પૂર્ણાનંદનો નાથ છું એવી ધૂન લાગવી જોઈએ. ધર્મીને તો ધ્રુવની ધૂન લાગેલી જ હોય છે. તેમ તું પણ એવી ધૂન લગાવ કે આત્મા પામ્યે છૂટકો.

'ધ્રુવધામના ધ્યેયના ધ્યાનની ધખતી ધૂણી ધગશ ને ધીરજથી ધખાવવી તે ધર્મનો ધારક ધર્મી ધન્ય છે.'

આહાહા...! ધ્યેયના લક્ષે પર્યાયમાં ધર્મની ધૂણી ધખાવવી. લગની લગાડવી. માત્ર શ્રવણ તો અનંતવાર કર્યું, અગિયાર અંગનું જ્ઞાન કર્યું, નવ પૂર્વનું જ્ઞાન પણ થયું, ભગવાનના સમવસરણમાં પૂર્વે અનંતવાર જઈ આવ્યો, મણિરતનના દીવડાથી પ્રભુની આરતી ઉતારી પણ જ્ઞાયકનું લક્ષ ન હતું તો ધર્મ થયો નહિ. ભગવાનની ભક્તિ આવે એટલે હીરાના થાળમાં કલ્પવૃક્ષના ફૂલ અને મણિના દીવડાથી આરતી ઉતારે પણ તેનાથી ધર્મ થતો નથી કે ધર્મના સંસ્કાર પણ પડતા નથી, પુણ્યબંધ થાય છે. સંસ્કાર એ શુભરાગથી જુદી ચીજ છે.

જ્ઞાયકના લક્ષે સાંભળે, વિચારે, મનન કરે, ધ્રુવને ધ્યેયમાં લઈને ધીરજથી પ્રયત્ન કરે તો ભલે કદાચ સમ્યગ્દર્શન આ ભાવમાં ન થાય તોપણ સમ્યક્ત્વની સન્મુખતા જરૂર થાય છે. મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમાં સમ્યક્ સન્મુખ જીવની દશાનું વર્ણન કર્યું છે.

ચૈતન્ય સિવાયની બધી ચીજની ચિંતા અને તે તરફનું વલણ છોડીને એક ચૈતન્ય તરફનું વલણ કરવું, તેના સંસ્કાર નાખવાં. ઉપયોગ એક ન ટકે તો શ્રદ્ધામાં લગાવવો, શાંતિમાં લગાવવો, આનંદમાં લગાવવો એમ લક્ષમાં ગુણ બદલ્યા કરવા પણ ઉપયોગને અંદર ને અંદર રાખવો અને ઉપયોગને સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ કરવો. સૂક્ષ્મ ઉપયોગમાં જ આત્મા પકડાય છે, શુભ ઉપયોગ તો અતિ સ્થૂળ છે તેમાં આત્મા પકડાતો નથી.

ઉપયોગ એટલે આત્માની જ્ઞાનની પર્યાય તેને સૂક્ષ્મ કરે તો તેમાં આત્મા પકડાય છે. સ્થૂળ ઉપયોગમાં આત્મા ગ્રહણ થતો નથી. માટે આત્માને ગ્રહણ કરવા માટે ઉપયોગની સ્થૂળતા છોડીને સૂક્ષ્મતા લાવ એ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિનું કારણ થાય છે, બાકી બધી વાતો છે.

શ્રોતા :—ઉપયોગ એક વિષયમાં ન ટકે તો અન્યમાં કયાં લગાવવા કહ્યું ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :—અન્યમાં એટલે આત્માના બીજા ગુણોમાં ઉપયોગ લગાવવો. એક જ્ઞાનગુણના વિચારમાં ઉપયોગ ન ટકે તો આત્મામાં તો બીજા ઘણાં ગુણ છે તેમાં ઉપયોગને ફેરવે પણ બહાર ભટકવા ન દે.

ઉપયોગમાં સૂક્ષ્મતા કરતો કરતો, ચૈતન્યતત્ત્વને ગ્રહણ કરતો આગળ વધે તે જીવ કેમ સમ્યગ્દર્શનને પ્રાપ્ત કરે છે. રાત્રે કોઈ પ્રશ્ન કરતું હતું કે સમકિત કેમ થાય! તેનો આ જવાબ છે. જેનાથી આત્મા પકડાય એવો સૂક્ષ્મ ઉપયોગ કરીને અંદરમાં ઊંડે ઊંડે જાય...ધ્રુવ તળમાં આગળ વધતો જાય તે ક્રમથી આગળ વધે તેને સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત થાય છે.

શ્રોતા :—આ કરણપરિણામની વાત છે?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :—આ શુદ્ધાત્માભિમુખ પરિણામની વાત છે. જયસેનાચાર્યની ટીકામાં સંસ્કૃતમાં આને શુદ્ધાત્મ-અભિમુખ પરિણામ કહ્યાં છે કેમ કે તેનું લક્ષ શુદ્ધાત્મામાં છે. કરણના પરિણામ કહેતાં કોઈ શુભથી ધર્મ થાય એવો અર્થ સમજી લે છે. ઘણાં વર્ષો પહેલાં એક દિગંબરનો પત્ર કાઢનાર ભાઈ દેશના, ક્ષયોપશમ, કરણ આદિના શુભપરિણામ કરતાં કરતાં સમ્યક્ત્વ થાય છે એમ કરીને અહીંનો વિરોધ

કરતાં હતાં. તેને પટ્ખંડાગમ આદિ ઘણાં શાસ્ત્રનો અભ્યાસ હતો. શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે ક્ષયોપશમ, વિશુદ્ધિ, દેશના, પ્રાયોગ અને કરણલબ્ધિથી સમ્યક્ત્વ થાય છે એ કાઢીને બતાવે પણ કીધું ભાઈ! એ બધું હોય એની ના નથી પણ દૃષ્ટિ શુદ્ધાત્માની અભિમુખ અને પરથી વિમુખ થયા વિના સમકિત થતું નથી...પછી એકવાર ૧૫ મી ગાથાનો અર્થ કર્યો કે શુદ્ધાત્માની અનુભૂતિ તે જૈનશાસન છે, ગુણ કે દ્રવ્ય તે જૈનશાસન નથી. પૂર્ણાનંદના નાથ એવા દ્રવ્યને સ્પર્શીને વેદન કરવું તે જૈનશાસન છે. કરણના શુભ-પરિણામથી સમ્યક્ત્વ થતું નથી. પરથી વિમુખ અને સ્વની સન્મુખ પરિણામથી સમકિત થાય છે એ વાત તેને બેઠી, વિરોધ મટી ગયો અને તેણે કહ્યું મહારાજ! તમે અમને સાચા દિગંબર બનાવ્યાં.

આ ૬૨ મા બોલમાં ઉપયોગને સૂક્ષ્મ કરતાં કરતાં ચૈતન્યને ગ્રહણ કરતાં આગળ વધતાં સમ્યકત્વ પામે છે એ વાત આત્મા કેમ પ્રાપ્ત કરવો તેની આવી ગઈ. હવે ૭૫ મો બોલ લેવાનો છે. તેમાં જેણે ચૈતન્યધામ જોઈ લીધું છે એવા જ્ઞાનીની વાત છે.

જેણે ચૈતન્યધામ ઓળખી લીધું તે સ્વરૂપમાં એવા સૂઈ ગયા કે બહાર આવવું ગમતું જ નથી. સ્વરૂપમાં સૂઈ ગયા એટલે કે એકાકાર થઈ ગયા છે તેને બહાર વિકલ્પમાં આવવું ગમતું નથી. બહાર આવે છે ત્યારે શુભાશુભ પરિણતિ થાય છે તો પણ ધ્રુવની દૃષ્ટિ કયારેય છૂટતી નથી. સમકિતી લડાઈમાં હોય તોપણ તેને ધ્રુવનું ધ્યેય ખસતું નથી.

જેમ પોતાના મહેલમાં સુખથી રહેવાવાળા ચક્રવર્તીને બહાર આવવું ગમતું નથી તેમ ચૈતન્યના અસંખ્યપ્રદેશી મહેલમાં જે બિરાજી ગયા તેને બહાર આવવું મુશ્કેલ પડે છે, ભારરૂપ લાગે છે. અતીન્દ્રિય આનંદમાંથી બહાર નીકળવું તે આંખ પાસે રેતી ઉપાડવા જેવું આકરું લાગે છે. દૃષ્ટિમાં ધ્રુવના ધ્યેયનું પરિણમન થયું છે તે કદી ખસતું નથી. સ્વરૂપમાં જ આસક્ત છે એને બહારથી આસક્તિ તૂટી ગઈ છે.

સૂચના :—

ગુજરાતી આત્મધર્મના જુલાઈ '૯૫ થી જૂન '૯૬ સુધીના નવા વર્ષનું વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૯–૦૦ આપે જો મોકલ્યું ન હોય તો તુરત મોકલી આપીને વ્યવસ્થામાં સહકાર આપવા વિનંતી.

દ્વારા ગુરુદર્શન તેમ જ બહેનશ્રીની વિશિષ્ટ ધર્મચર્ચા—ઉત્સવ દરમિયાન આ કાર્યક્રમ બરાબર નિયમિત ચાલતો હતો. પ્રત્યેક કાર્યક્રમમાં મુમુક્ષુની ઉપસ્થિતિથી સ્થાન ભરાઈ જતું હતું.

બહેનશ્રીની જન્મજયંતીના હર્ષોપલક્ષમાં તા. ૧૧ ઓગસ્ટના રોજ બપોરે 'ધાતકી-વિદેહના ભાવિ-તીર્થંકરદેવ'ના ભવ્ય રથોત્સવનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું, સ્વર્ણ-રજતનિર્મિત ત્રિપિઠિકાયુક્ત ભવ્ય રથ પર બિરાજમાન ભાવિ-ભગવાનનો સમવસરણ-વિહાર સર્વે ભક્તોને અતિ આનંદકારી અનુભૂત થતો હતો. રથયાત્રામાં અનેક ભવ્ય સજાવટ સાથે 'તેજબાનંદિની ચમ્પાકુંવરી'ના પારણા ઝૂલનનું એક મનોહર 'ફ્લોટ-(FLOAT)' બધાના ભક્તિભીના ચિત્ત પોતાના તરફ કેન્દ્રિત કરતું હતું. ફ્લોટની બોલીનો લાભ મુંબઈનિવાસી શ્રી પુષ્પાબેન મનસુખલાલ દોશીને પ્રાપ્ત થયો હતો.

રથોત્સવની ભવ્યતા જોઈને ગ્રામજનતા પ્રસન્નતાથી મહાન ધર્મપ્રભાવક સંતપુરુષ પૂજ્ય ગુરુદેવ તેમ જ તેમના ભક્તરત્ન પૂજ્ય બહેનશ્રીની અસાધારણ મહિમાનું સ્મરણ કરતી હતી. ઘાટકોપર તેમ જ વઢવાણની ભજન-મંડળીએ પણ વાતાવરણ ભક્તિમય બનાવીને રથોત્સવને અધિક રોચક બનાવ્યો હતો.

આ મંગલ મહોત્સવમાં 'બહેનશ્રીનાં વચનામૃત' ઉપર સર્વશ્રી હિમ્મતભાઈ ઠગલી, બ્ર. ચંદુભાઈ ઝોબાલિયા તથા ડૉ. ચંદુભાઈ દોશીએ શાસ્ત્ર-પ્રવચન કર્યા હતા.

વાંકાનેરમાં સમવસરણ-શિલાન્યાસ

તા. ૧૦-૮-૯૫, રક્ષાબંધનપર્વના દિને પૂજ્ય બહેનશ્રીની સમ્યક્ત્વ સાધનાભૂમિ વાંકાનેરમાં નવનિર્માણાધીન શ્રી સીમંધરસ્વામી-સમવસરણ મંદિરના શિલાન્યાસ ઉત્સવનો લાભ લેવા વાંકાનેરની મંગલયાત્રાનું આયોજન રાખવામાં આવ્યું હતું. સોનગઢથી બસોની વ્યવસ્થા રાખવામાં આવી હતી. શિલાન્યાસ-મહોત્સવ તેમ જ સમ્યક્ત્વ સાધના-તીર્થની યાત્રાનો આનંદોલ્લાસ લાભ લઈને મુમુક્ષુ સમૂહ સોનગઢ આવી ગયો હતો.

શ્રાવણ વદ બીજ : બહેનશ્રીની જન્મજયંતી

ગુરુભક્ત મુમુક્ષુઓ માટે ભક્તશિરોમણિ પૂજ્ય બહેનશ્રીની જન્મજયંતીનો આ દિન-શ્રાવણ વદ બીજ-મહા આનંદકારી દિવસ છે. શ્રાવણ વદ બીજના રોજ સવારે દેવદર્શન બાદ ભવ્ય સુશોભિત વિશાલ મંડપમાં ક્રમશઃ 'સદ્ગુરુ-સ્તુતિ', આદરણીય પંડિતજી દ્વારા પ્રણિપાતસ્તુતિ તથા વિડિયોટેપ દ્વારા કૃપાસિંધુ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી તેમ જ પૂજ્ય બહેનશ્રીનું માંગલિક અને તેઓશ્રીની ગુરુભક્તિભીની અધ્યાત્મ-રસપ્રધાન તાત્વિક

ચર્ચાનો કાર્યક્રમ રાખવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ પરમાગમમંદિરમાં ચૌંસઠઋદ્ધિ-મંડલવિધાનપૂજા અને તેનું સમાપન, પૂજ્ય બહેનશ્રીના જન્મધામ (વઢવાણ)ના અતિ રમણીય પ્રતિકૃતિયુક્ત શુશોભિત મંચ ઉપર આપણા સર્વોત્કૃષ્ટ ઉપકારી પરમ તારણહાર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં વિશાળ ભવ્ય સ્ટેચ્યુ સમક્ષ શ્રી સમયસારની ક્રમબદ્ધની ગાથા ઉપર અત્યંત માર્મિક અદ્ભુત ઓડિયો-ટેપપ્રવચન અને છેલ્લી ૧૩ મિનિટ પૂજ્ય બહેનશ્રીના જાતિસ્મરણજ્ઞાનથી જાણેલું ભૂત-વર્તમાન-ભવિષ્ય સંબંધી વિવરણ—જે સાંભળીને મુમુક્ષુઓ આનંદથી ગદ્ગદ્ થઈ ગયા હતા.

ત્યારબાદ મંચ ઉપર રાખવામાં આવેલા પૂજ્ય બહેનશ્રીના વિશાળ ચિત્રપટ સમક્ષ, વધાવવાનો આનંદકારી ભવ્ય કાર્યક્રમ રાખવામાં આવ્યો હતો. સર્વ પ્રથમ આપણા આદરણીય પંડિતરત્ન શ્રી હિંમતલાલભાઈએ અને ત્યારબાદ સેંકડો પરિવારે ભક્તિ ગાતા ગાતા પૂજ્ય બહેનશ્રીને વધાવવાનો આનંદકારી લાભ લીધો હતો.

બપોરે 'બહેનશ્રીનાં વચનામૃત' ઉપર શાસ્ત્રવાંચન, દેવ-ગુરુભક્તિ, સાંજે જિનેન્દ્ર આરતી, પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું ભાવવાહી ટેપપ્રવચન અને અંતમાં યાત્રા-વિડિયો દ્વારા ગુરુદર્શન તથા પૂજ્ય બહેનશ્રીની વિડિયો-ધર્મચર્ચાનો કાર્યક્રમ બહુ આનંદપૂર્વક સંપન્ન થયો હતો. તા. ૧૧ના રાત્રે, અમેરિકા મોકલવામાં આવેલ સોનગઢતીર્થના ચિત્ર-પ્રદર્શનની વિડિયો તથા વાંકાનેર-સમવસરણ-શિલાન્યાસની વિડિયો બતાવવામાં આવી હતી.

આ શુભ અવસરે 'શ્રી ચૌંસઠઋદ્ધિમંડલવિધાનપૂજા' (કાયમી):—

૧. શ્રી કાંતાબહેન અનુપચંદ ખારા, રાંચી; ૨. કેટલાક બ્ર. બહેનો, સોનગઢ; ૩. શ્રી અંજવાળીબહેન જગજીવન દોશી, સાવરકુંડલા; ૪. શ્રી વ્રજલાલ જેઠાલાલ શાહ, (હા. જિતુભાઈ), સોનગઢ; ૫. શ્રી જડાવબેન નાનાલાલ જસાણી-પરિવાર, મુંબઈ; ૬. શ્રી પોપટલાલ લહેરાભાઈ તેમ જ શ્રી ચંપાબેન પોપટલાલ ગોસળિયા, સોનગઢ; ૭. શ્રી નવીનચંદ્ર પોપટલાલ શાહ, બોરીવલી; ૮. શ્રી પુષ્પાબેન મનસુખલાલ દોશી-પરિવાર, મુંબઈ; ૯. શ્રી જ્યોતિબહેન પ્રવીણચંદ્ર મહેતા, મુંબઈ; ૧૦. બ્ર. શારદાબહેન જયસુખલાલ સંઘાણી, રાજકોટ; ૧૧. શ્રી રતીલાલ હરગોવિંદદાસ મોદી (હા. ચંપાબહેન), સોનગઢ; ૧૨. શ્રી જયેશભાઈ દોલતરાય મહેતા (હા. શ્રી પુષ્પાબહેન), જામનગર; ૧૩. શ્રી વિનોદરાય કાનજીભાઈ કામદાર-પરિવાર, રાજકોટ; ૧૪. એક મુમુક્ષુ (હા. ડૉ. જામન મહેતા), ઉદયપુર; ૧૫. શ્રી કળાબહેન હસમુખલાલ વોરા, મુંબઈ; ૧૬. શ્રી રળિયાતબેન રાયચંદભાઈ શાહ (રાયચંદભાઈના માતાજી સ્વ. વેજીબહેન, મામા સ્વ. રામજી રૂપશી તથા મામી સ્વ. ગંગાબહેન રામજીના સ્મરણાર્થે) નાઈરોબી; ૧૭. શ્રી જયંતીલાલ

ચત્રભુજ કામદાર (તેમના ધર્મપત્ની સ્વ. [illegible]
સ્મરણાર્થે), મુંબઈ; ૧૮. શ્રી લલિતાબેન [illegible]
જગજીવનદાસ શાહ–પરિવાર (સ્વ. જ્ઞાનેશ [illegible]
૨૦. શ્રી ગંગાબેન પ્રેમચંદ કેશવજી શાહ [illegible]
શાંતાબેન, અચરજબેન જામનગરવાળા હસ્તે [illegible]
૨૨. શ્રી નવલચંદ જગજીવનદાસ શાહ, [illegible]
ત્રિવેણીબેન નરોત્તમદાસ શાહ–પરિવાર, [illegible]
૨૪. શ્રી પરષોત્તમદાસ ઓઘડદાસ તથા [illegible]
૨૫. શ્રી ઇન્દુબેન ચંપકલાલ સંઘવી–પરિ[illegible]
બોરડિયા, હા. શ્રી મીનાબેન કીર્તિકુમાર બોર[illegible]
ડગલી, લંડન; હા. રસિકભાઈ, ચંદ્રકાંતભાઈ [illegible] શ્રી
વ્રજલાલ મગનલાલ મહેતા, સોનગઢ, હા. [illegible]
પાનાચંદ અજમેરા, હા. ગુણવંતીબેન, પ્ર[illegible] સોનગઢ;
૩૦. શ્રી તારામતીબેન ખીમચંદભાઈ ઝોબ[illegible]દાસ
પારેખ, સોનગઢ; હા. શ્રી જિતુભાઈ પારેખ [illegible]લાલ
કામદારના સ્મરણાર્થે, હા. કમળાબેન શાહ [illegible] કંચનબેન
તથા ચંદ્રમણિબેન મણિલાલ શાહ, સોનગઢ [illegible] શાહ, પરિવાર
[illegible], ૩૫. શ્રી અ. સૌ. દમયંતીબેન [illegible] શ્રી સરલાબેન
રજનીકાંત ગોસલીયા, હસ્તે અંકુરભાઈ [illegible] શ્રી શીવલાલ
વીરચંદ ડગલી તથા મંજુલાબેન શીવલાલ [illegible] મગનલાલ
શાહ પરિવાર હસ્તે હીરાલાલભાઈ દહેગામ[illegible]

પ્રાસંગિક [illegible]

૧. સ્વ. સુલોચનાબેન નાગરદાસ [illegible] નવનીતભાઈ દોશી
પરિવાર હસ્તે કુસુમબેન, સોનગઢ; ૩. [illegible] મુંબઈ; ૪. જયાબેન
રમણીકલાલ મહેતા, જામનગર; ૫. ચંપાબેન [illegible] જૈન, [illegible]; ૬. લક્ષ્મીચંદજી
મલથુરામ જૈન, જબેરા તરફથી રાખવામાં [illegible]

પાંચ દિવસના મહોત્સવમાં પાંચે [illegible] કામદાર તેમ જ
નીચે જણાવેલ મહાનુભાવો તરફથી સ્વા[illegible] આવ્યું હતું :—

※ [illegible] ※

૧. શ્રી ઇન્દિરાબેન રમેશચંદ્ર દોશી [illegible] ચત્રભુજ દોશી-પરિવાર),

ઘાટકોપર; ૨. લખતરનિવાસી હરિભાઈ શિવલાલ દોશી, (હા. શ્રી રતનબેન શિવલાલ મનજીભાઈ દોશી તથા શ્રી રમણીકભાઈ દોશી), દાદર; ૩. શ્રી રળિયાતબેન રાયચંદભાઈ શાહ (શ્રી રાયચંદભાઈના માતુશ્રી સ્વ. વેજીબેન, મામા સ્વ. રામજી રૂપશી તથા મામી સ્વ. ગંગાબેન રામજીભાઈના સ્મરણાર્થે), નાઈરોબી; ૪. શ્રી હેમકુંવરબેન નરભેરામ કામાણી, જમશેદપુર; ૫. શ્રી લલિતાબેન જયસુખલાલ સંઘાણી, હસ્તે બ્ર. શારદાબેન, રાજકોટ; ૬. શ્રી સવિતાબેન વ્રજલાલ ડેલીવાળા-પરિવાર, સુરત તરફથી રાખવામાં આવ્યું હતું.

પરમોપકારી પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની પ્રવચન કેસેટમાં ૨૫% ડિસ્કાઉન્ટ માટે રૂા. ૩૦૦૦ રાજકોટનિવાસી સ્વ. શ્રી પ્રભુલાલ મોહનલાલ ઘીયા, રૂા. ૧૦૦૦ રાજકોટનિવાસી સ્વ. ઈચ્છાબેન વેલજીભાઈ દોશી હસ્તે બ્ર. શાનુબહેન તથા રૂા. ૧૦૦૦ રાજકોટનિવાસી ચંદુલાલ ધરમશી દોશી, હસ્તે જેઠીબેન દોશી તરફથી જાહેર કરવામાં આવેલ હતાં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની પ્રવચનકેસેટ રેકોર્ડિંગમાં ૧ વર્ષ માટે ડિસ્કાઉન્ટ

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પ્રવચનોના રેકોર્ડિંગ ઉપર પ્રત્યેક પ્રવચનદીઠ મશીનરી ઘસારાચાર્જ રૂપે રૂા. ૨ સંસ્થા તરફથી મુમુક્ષુઓ પાસેથી લેવામાં આવે છે તે રૂા. ૨, પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનની ૮૨ મી જન્મજયંતીથી ૮૩ મી જન્મજયંતી સુધી, તારીખ ૧-૮-૯૫ થી ૩૧-૭-૯૬ સુધી દિલ્હીનિવાસી શ્રી જયકુમારજી જૈન તરફથી મુમુક્ષુઓ વતી સંસ્થાને આપવાનું જાહેર કરવામાં આવેલ હતું. આમ, મુમુક્ષુઓએ આગામી ૧ વર્ષ સુધી પ્રવચનકેસેટ રેકોર્ડિંગ કરાવવાનો મશીનરી ઘસારાચાર્જ સંસ્થાને આપવાનો નથી, શ્રી જયકુમારજી સંસ્થાને ઘસારાચાર્જ આપશે. *

---

* પ્રસન્નચિત્તે આ વાત સાંભળજે *

અહો ! અનંતકાળમાં આ વાત અમે સાંભળી નથી—એમ પ્રસન્નચિત્તથી જ્ઞાનસ્વભાવની વાત અંદરથી સાંભળે, રુચિની ગુલાંટ મારીને સાંભળે તેને ભવિષ્યમાં મુક્તિ થવાની જ છે. અહો ! એને પક્ષ પાકો થઈ ગયો એ ફરશે જ નહીં. તે જરૂર મોક્ષમાં જાય છે, એને તો આ કાળ અને આ યોગ જ વિશેષ ભાસે છે. નવમી ગ્રૈવેયકવાળાએ પ્રસન્નતાથી આ રીતે તત્ત્વની વાત સાંભળી જ નથી, તેને તો પુણ્યમાં દૃષ્ટિ હતી. આ તો અનંતકાળમાં નહીં સાંભળી એવી અપૂર્વતાથી તત્ત્વની વાત સાંભળે છે તેની વાત છે. —ઉપકારમૂર્તિ પૂજ્ય ગુરુદેવ

સુવર્ણપુરી સમાચાર :—

રાજકોટનિવાસી શ્રી વિનોદરાય કાનજીભાઈ કામદાર–પરિવાર તરફથી
અધ્યાત્મતીર્થક્ષેત્ર સુવર્ણપુરીમાં અત્યંત આનંદોલ્લાસથી ઉજવાયેલ

બહેનશ્રી ચંપાબહેનની ૮૨મી જન્મજયંતી

દુર્લભ એવી દ્રવ્યદૃષ્ટિની પ્રાપ્તિ અર્થે પરમાત્મપણાનો મહામંત્ર આપી મુમુક્ષુ-સમાજને પુરુષાર્થની પ્રેરણા આપનાર અનંત ઉપકારી ધર્મપિતા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના-અધ્યાત્મ-ઉપદેશને ગ્રહણ કરીને તેઓશ્રીની અસીમ-ઉપકારી છત્રછાયામાં નાની ઉંમરમાં આત્માનુભૂતિ કરી લેનાર પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી કે જેમની અંતરંગ વિશિષ્ટ નિર્મળદશા, જાતિસ્મરણ તથા વચનામૃત-વાણી આદિની પ્રશંસા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના શ્રીમુખેથી સાંભળવાનો આપણને સૌને અનેકવાર લાભ મળ્યો છે તેમનો ૮૨મો જન્મજયંતી-મહોત્સવ તા. ૮–૮–૯૫ થી તા. ૧૨–૮–૯૫ રાજકોટનિવાસી શ્રી વિનોદરાય કાનજીભાઈ કામદાર-પરિવાર તરફથી આપણા આદરણીય આદર્શ આત્માર્થી પંડિતરત્ન શ્રી હિમ્મતભાઈ જેઠાલાલ શાહની દેવ–ગુરુ–ભક્તિભીની ઉપસ્થિતિમાં સુવર્ણપુરીમાં પાંચ દિવસના ભવ્ય સમારોહપૂર્વક ૨૫૦૦થી અધિક મહેમાનોની ઉપસ્થિતિમાં અત્યંત આનંદોલ્લાસપૂર્વક ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

આ મંગલ અવસરે 'શ્રી ચૌંસઠઋદ્ધિ-મંડલ'નું માંડલું, ભવ્ય પ્રવેશદ્વાર તથા સમારોહમંડપમાં અનેકપ્રકારનું મનોહર તેમ જ ચિત્તાકર્ષક ભવ્ય શુશોભન કરવામાં આવ્યું હતું- પૂજ્ય બહેનશ્રીના મનોહર વિશાળચિત્રપટ યુક્ત પ્રવેશદ્વાર એટલું બધું ભવ્ય હતું કે જાણે પૂજ્ય બહેનશ્રી મંગલ આશિષ પ્રદાનહેતુ અંતરીક્ષમાં સ્વયં પધાર્યા હોય !

આ આનંદકારી ઉત્સવમાં પ્રતિદિન ક્રમશઃ સવારે ઓડિયો-ટેપ દ્વારા પૂજ્ય બહેનશ્રીની શાંતરસઝરતી દેવ–ગુરુભક્તિ તેમ જ સ્વાનુભવરસની ધર્મચર્ચા, જિનેન્દ્ર–દર્શન, તાત્ત્વિક તેમ જ ભક્તિસૂત્રોથી અંકિત ભવ્ય 'બેનર' તેમ જ વિવિધ નયનરમ્ય ભવ્ય શૃંગાર સજાવવામાં આવેલા મનોહર મંડપમાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું સમયસાર ગાથા ૩૦૮–૩૧૧ (ક્રમબદ્ધની ગાથા) ઉપર સ્વાનુભવરસ ઝરતું, પુરુષાર્થપ્રેરક સ્વાનુભૂતિ-માર્ગદર્શક અલૌકિક આધ્યાત્મિક ટેપ પ્રવચન, આદરણીય પંડિતજી દ્વારા પ્રાસંગિક સમૂહભક્તિ, ત્યારબાદ પરમાગમમંદિરમાં શ્રી ચૌંસઠઋદ્ધિમંડળ વિધાન પૂજા, ધાર્મિક શિક્ષણવર્ગ, બપોરે સમાગત વિદ્વાન પંડિતો દ્વારા 'બહેનશ્રીનાં વચનામૃત' ઉપર શાસ્ત્ર-પ્રવચન, પરમાગમમંદિરમાં જિનેન્દ્રભક્તિ, ધાર્મિક શિક્ષણવર્ગ, તા. ૧૧ ના રોજ સાંજે શ્રી વિનોદરાય કાનજીભાઈ કામદારના ઘરે મહિલાઓ દ્વારા ભક્તિ, રાત્રે પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું 'બહેનશ્રીનાં વચનામૃત' ઉપર ભાવવાહી ટેપપ્રવચન અને છેલ્લે તીર્થયાત્રાની વિડિયો

[વધુ માટે જુઓ પેઈજ ૨૫]

* ગુરુદેવનો પરમ ઉપકાર છે *

* હું શું બોલું ? ગુરુદેવે ઘણું સંભળાવ્યું છે. ગુરુદેવનો પરમ ઉપકાર છે. આ ભરતક્ષેત્રે બધું—ચૈતન્યનું સ્વરૂપ—સમજાવ્યું હોય તો ગુરુદેવે. ગુરુદેવે જે માર્ગ બતાવ્યો છે તે માર્ગે જ બધાએ ચાલવાનું છે. આ પંચમ કાળની અંદર—આ વિષમ કાળની અંદર—ગુરુદેવનો જે જન્મ થયો તે મહા-ભાગ્યની વાત હતી. ગુરુદેવે અહીંયાં પધારીને 'ચૈતન્ય કોઈ અપૂર્વ છે' એમ તેની અપૂર્વતા બતાવી અને અંતરદૃષ્ટિ કરવા સમજાવ્યું તે, ગુરુદેવનો પરમ ઉપકાર છે.

—પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી

સંપાદક : નાગરદાસ બેચરદાસ મોદી

તંત્રી : હીરાલાલ ભીખાલાલ શાહ

પ્રકાશક : શ્રી દિ. જૈન સ્વા. મંદિર ટ્રસ્ટ
સોનગઢ–૩૬૪૨૫૦

If undelivered please return to :-
Shree Dig. Jain Swadhyay Mandir Trust
SONGADH–364 250 (INDIA)

Licence No. 21 ' Licensed to
Post without prepayment '

મુદ્રક : જ્ઞાનચંદ જૈન
કહાન મુદ્રણાલય, સોનગઢ

આજીવન સભ્ય ફી : ૧૦૧/-

વિદેશ માટે (સી-મેઈલથી) રૂા. ૨૦૧/-

વાર્ષિક લવાજમ : રૂા. ૯/-

વિદેશ માટે (સી-મેઈલથી) રૂા. ૧૮/-

વિદેશ માટે એર-મેઈલથી મંગાવવા માટે
[વાર્ષિક રૂા. ૧૬૮/- પોસ્ટેજના અલગ]

...utaben M. ...jmera
Mou... No. 2, Sita Burdy,
NAGPUR-440012